

A pályázati első előadás bruttó jövedelmének tíz százottója az illető szerzőé. A nyertes művel szerzője rendelkezik, csupán azon jogot tartja fenn magának a színhelyre, hogy azt Debreczenben, bármikor és bárkik által, díj nélkül adathassa.

Nemzeti színházi napló.

Péntek, nov. 29. „Este és reggel.“ Vigjáték 3 felv. *Kövér Lajostól.* A jelen darab épen nem tartozik Kövér sikerültebb darabjai közé. Igaz, hogy nem is sokat alkalmatlanok vele a közönségnek, de a benne előforduló sikamlós helyek, kétértelműségek nem is teszik ajánlatossá. Az előadás, mely eléggé sikerült volt, a nagyon mérsékelt számú közönséget derült hangulatban tartotta ugyan, de ez a darab bibéjét nem menti ki.

Szombat, nov. 30. „Bánk bán.“ Opera 3 felv. *Erkel Ferenczről.* Mint minden előadásakor e szép dalműnek, most is roppant közönség.

Vasárnap, dec. 1. „Tündérlak Magyarhonban.“ Népszínmű 2 szakaszban. **Hétfő, dec. 2.** Először: „Dobó Katicza.“ Eredeti népszínmű 3 felv. *Irtá Tóth Kálmán.* — Figyelemre méltó és merész kísérlet. A szerző ismert historiai eseményeket a mai közönség felfogásához akart idomítani; drámai jellemű történelmi alakokat a mai népszínmű alsóbb rendű világába átültetni. A kísérlet csak részben sikerült. A sok látványosság, tableau, csoportozat, táncz, zene, ágyuzás, puskázás s itt ott félreismerhetlen czélzások a mai kor viszonyaira. A nagy számmal egybegyűlt közönségre megtevők ugyan hatásukat, — azonban e mulékony érdemű külsőségek mellett egészen elvészett vagy háttérbe szorult a lényeg: a drámai szerkezet, a bonyolodás, fejlődés; a működő személyek nem bírtak maguk iránt érdeket ébreszteni s a darabban hiában kerestünk egy keresztül fonódó alapeszmét. Meglehet, a sok fa miatt nem láttuk az erdőt; s miután több lap azt írja, hogy ezen első előadás a legnagyobb készültséget árulta el a működők részéről, további véleményünket mi is a darab ismétlése esetére tartjuk fenn. A szerzőt több ízben hívták, de nem volt jelen.

Kedd, dec. 3. „Hunyady László.“ Opera 4 felv. *Erkelről.*
Szerda, dec. 4. „Tiszaháti libácska.“ és „Nyolczadik pont.“ Egyfelvonásos vigjátékok.

Csütörtök, dec. 5. „Egy csésze théa.“ Vigjáték 1 felv. *Irták Naiter és Derley.* fordította *Feleki M.* „A varázs-hegedű.“ Operette 1 felv. *Offenbach-tól.* Fordította *Szerdahelyi.*

Budai népszínház.

Nov. 29. „Richelieu első párba.“ Vigjáték 3 felv. *Irták Bayard és Dumanoir.* A szereplők közül kiemelendők a Szöllősy-nővérek, Együd, Simonyi, mindenképpel pedig Szépné, kit az oroszánrész illet. Az előadás on csekély számú közönség volt jelen.

Nov. 30. Szépné jutalomjátékaul: „Aspasia, az ördög leánya.“ *Mellesville* 4 felvonásos vigjátéka. Hogy a jutalmazott színész nő mennyire kedvenczvé vált a népszínház közönségének, ez este elvitáztatlanul tünt ki; mert nemcsak kiléptek, hanem előadás közben is temérdek koszorút röpi-tett lábaihoz, zajos tapsvihar közt a nagy számú közönség. Ezenkívül még más kitüntetés is érte: tisztelői ezüst virágtartót és ezüst csészét nyújtattak át neki a színpadon. e fölrattal: „Budapesti tisztelői.“ Szépné a czimzserében oly szépen játszott, hogy e kitüntetések méltán megérdemelte. Kivüle még sikerrel működtek közre: a Szöllősy nővérek, Együd, Libera Gizella, Horváth, Bihari. Molnár kis szerepét szintén sok ügyességgel adta.

Decz. 1. „Pelekesi notárius.“ Az előadás, ha nem csalódunk, némi kihagyásokkal, igen szép számú közönség előtt ment végbe. Az egészről legnagyobb tetszésben részesült a vasasnémetek táncza s a juhászdal; mindkettőt ismételni kellett. A szereplők közül kiemelendők: Simonyi, Együd, Virágh, Alajosné, Partényi. Harmathné mint „éj királynéja“ mondokáját olyformán recitálta el, mintha egy gyermek az öreganyja vén kőmónt borítja fejére, hogy pajtását „mum-mum“ dörmögéssel megijesztesse. Az „éj királynéja“ kis szerep, de azért ez is megkívánja a magát. Az előadás csak ugy sikerülhet teljesen, ha a legkisebb szerepre is kellő gond fordítatik.

Dec. 2. „Gritti.“ *Szigligeti* 5 felvonásos szomorujátéka. A czimzserében Molnár mindvégig jeles volt. Szerdahelyi Nelli „Gertrud“ szerepével nem igen tudott megbirkózni. Kis közönség.

Dec. 3. Mükedvelők adatai *Szigligeti* „Fenn az ernyő, nincsen kas“ czimű vigjátékát, a népszínház alapja javára. „Dónáth“ Fésüs György, „Várkövy bárót“ Lenk Sándor, „Rejtyt“ Toldy István adta. A női szerepek Szerdahelyi Nelli, a Szigligeti nővérek és Csörsz Teréz kezében voltak.

Dec. 4. „Jól megnézd, kit szeretsz.“ és „Robin orvos“ egyfelvonásos vigjátékok adattak.

Dec. 5. Először: „A falu bolondja.“ Uj eredeti népszínmű. Ez a pályázó darabok negyediké. Jövőre bővebben fogunk róla szólani.

Szerkesztői mondanivaló.

5862. **Sopron.** K. P. Lapjaink előfizetési felhívásai a Politikai Ujdonságok jövő számával küldetnek szét. Addig is reméljük, hogy ön ismert buzgalmanak semmi akadály nem álland utjában.

5863. **Eger.** M. K. Közönséget vettük ön felszólalását, s kérjük a többszöri találkozását.

5864. **Hozzát.** Ily gyilkos szándékokat lehelő verseket közölni nem szoktunk.

5865. **Triest.** L. J. Az Akademia palotájának ügye egyelőre be van végezve. Az eredményt nem sokára közölhetni reméljük. Ön mindenesetre későn jöve egy új tervvel.

Henszlmann Imre tervét f. é. szeptember hóban közöltük. A többi 4 terv rajzát egymás után szintén adni fogjuk. Örvendünk, hogy önt lapunk olvasói között láthatjuk.

5866. **Pelsőcz.** F. V. A tudósítást használni fogjuk.

5867. **Paris.** P. F. Az aggteleki barang részleteinek csinos rajzait egy derék művészünk kezéből, csak e napokban vettük. Ha elkészülnek, szívesen közlendjük önnel s örvendünk fogunk, ha a „Monde illustré“ szerkesztősege hasznát fogja venni. Ideje volna, hogy hasznuk nevezetességeiről ott is gyakorabban emlékezzünk.

5868. **Hazámhoz.** Közönséges forma és gondolatok. — Ama bizonyos arcképre még nem került rá a sor. Az nem ok, hogy „ó nála igénytelenebb egyének arcképei is jelennek meg.“ Itt nem az „igény“ dönt, hanem egy kissé országosabb név is kívánatik hozzá.

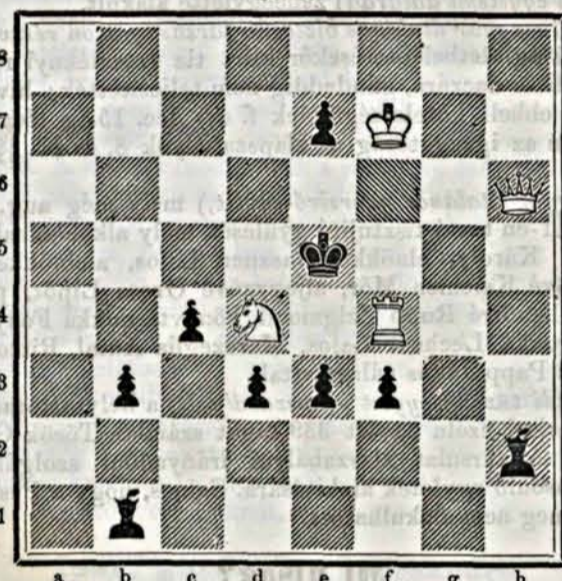
5869. **Pászto.** P. V. Lapunk 1859-i folyama e perczben nem áll rendelkezésünkre. Ha valaki jelenti nálunk, hogy eladó példánya van, szívesen tudósítandjuk önt.

SAKKJÁTÉK.

102-ik számú feladvány. — Bayer Konrádtól.

(Megjelent az „Illustrirte Familien-Journal“-ban.)

Sötét.

Világos.

Világos indul, s 3-ik lépésre matot mond.

A 97-ik sz. feladvány megfejtése.

(Weisz A. J. tanártól Budán.)

Világos.

Sötét.

- 1) f2 - f4 K d3 - e4
- 2) F d1 - c2 + d4 - d3
- 3) F c2 - d3 + tetszés szerint.
- 4) B - b4 vagy H - f2 +

Helyesen fejtették meg. *Vasprémben:* Fülöp József. — *Leszen:* báró Meszóna István. — *Pesten:* Csekő György. — *B. Ujvárosban:* Kovács Lajos. — *Székes-Fehérváron:* Weszely Ede. — *Poroszlón:* Nyilas Alajos. — *Parabutyban:* Rothfeld József. — *Páztón:* Kovács Zsigmond. — *Kövágó-Örsön:* Gold Samu.

HETI NAPTÁR.

Hó-és hetinap	Katholik. és Protest. naptár	Gör.-orosz naptár	Nap-kelet nyug.		Izraelit. naptár	Hold-kelet nyug.	
			kelet	nyug.		kelet	nyug.
December.			Nov. (6)		Tebet		
8 Vasár.	F2 B A. fog.	F Sofron	26 A 24 Alip	7 34	4 11	5	11 45 11 35
9 Hétfő	Leokadia sz.	Caesar	27 Per Jakab	7 35	4 10	6 (ostrom)	0 4 * *
10 Kedd	Judith Eal.	Juditha	28 Istv. rem.	7 37	4 10	7 Bajt J.	0 21 0 44
11 Szerda	Damasus p.	Damas.	29 Páramon	7 38	4 10	8 Bajt E.	0 43 1 48
12 Csütör.	Makszencz	Szilárd.	30 Andras	7 38	4 10	9 Bajt E.	1 5 2 54
13 Péntek	Lucza szüz	Lucza	1 Decemb.	7 39	4 10	10	1 30 3 57
14 Szomb.	Spiridion p.	Nikáz	2 Habakuk	7 40	4 10	11 15. Sab	2 1 5 0

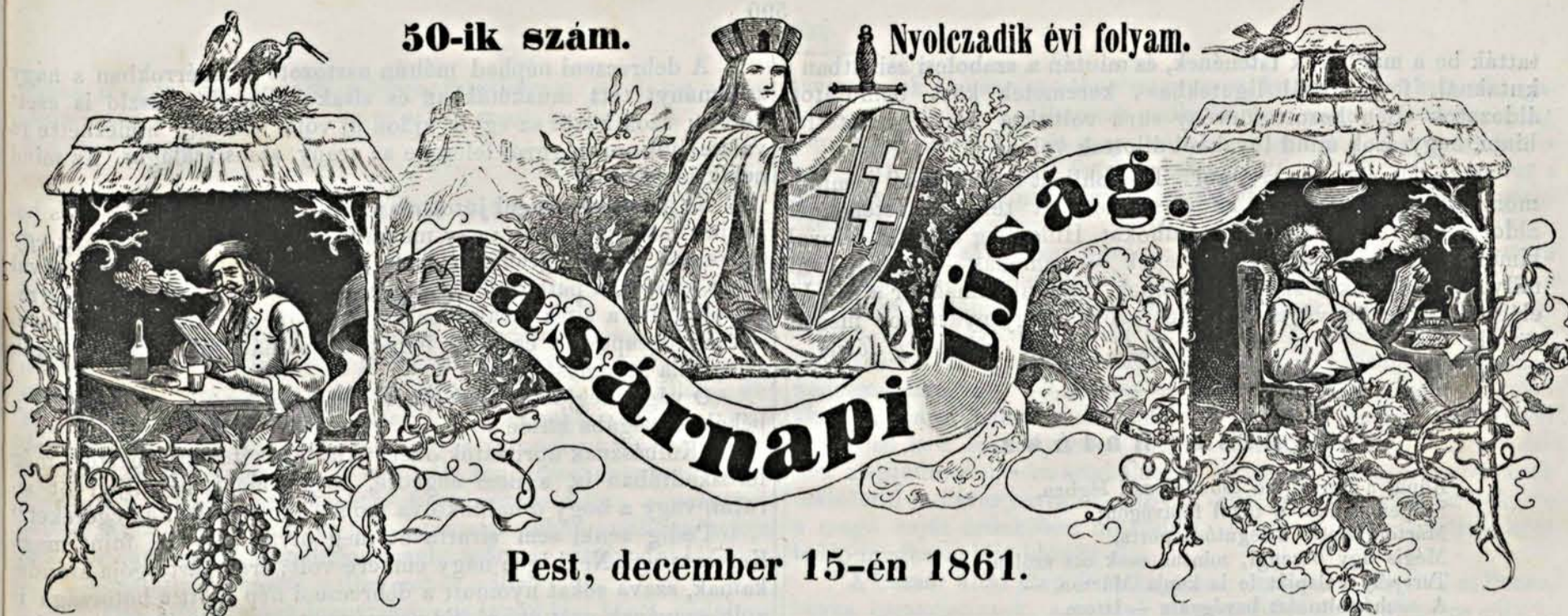
Holdnegyed: ☾ Első negyed 9-én, 9 óra 24 perczkor reggel.

TARTALOM.

Kállay Ferencz (arckép). — Mutatvány *Várady Gusztávnak* az „Utolsó Árpád“ czimű eredeti tört. drámájából. — A debreczeni kastély. (Folytatás.) *Jókai Mór.* — A thea. — A gácsi vár és a gácsi postógyár (képpel). *Pokorny Gyusztó.* — Debreczenben magyar nemzeti színház (képpel). — A csecsemők ápolása. *Dr. Sikor József.* — **Tarhaz:** A családi nevek magyarázata. *Mártonffy Károly.* — Irodalom és művészet. — Ipar, gazdaság, kereskedelem. — Közintézetek, egyletek. — Mi újság? — Pályázati hirdetés. — Nemzeti színházi napló. — Budai népszínház. — Szerkesztői mondanivaló. — Sakkjáték. — Heti naptár.

Melléklet: Előfizetési felhívás a „Nóvilág“ czimű 1862-ik évi folyamára.

Felelős szerkesztő **Pákh Albert**: (lak. magyar-utca 1. sz.)

Pest, december 15-én 1861.

A Vasárnapi Ujság hetenkint egyszer nagy negyedréth 1/4 iven jelenik meg. Előfizetési díj Buda-Pesten házhoz küldve vagy postal uton külön a Vasárnapi Ujságra félre 3 ft., a Politikai Ujdonságokkal együtt 5 ft. újpénzben. — Az előfizetési díj a Vasárnapi Ujság kiadó-hivatalához (Pest, egyetem-utca 4. szám) bérmentve utasítandó. (Szerkesztőségi szállás: magyar-utca 1. szám.)

A magyarok régi vallásos szertartásai.

Xenophon azt hívé: hogy egy nemzet sem létez, melynek istentisztelete nem volna. Hogy az Istent lélekben és igazságban kell tisztelni, és hogy az istenség az áldozatokban semmi gyönyört nem talál, a régi bölcsék közt felállított elv volt.

Hogy régi eleink sem voltak e részben hátra, bizonyítja valóságos szertartásuk, melylyel az Istent tisztelik, és melyet a szertartások külön ágazataira felosztva taglalandunk. Ilyenek voltak szent helyeik (keremetek).

Templomaik, egyházaik őseinknek nem voltak, valamint a finneknek sem, kik az isteni tiszteletet, — áldozattétel szertartását — hegyeken, fáknaál, kőhalmoknál, kutaknál és tavaknál tartották. Hasonló helyeken kellett véghez vitetni őseink szertartásainak is, mert a szabolcsi zsinatban hozott határozatban épen a forrásoknál, kutaknál, fáknaál vagy kőveknél való áldozattételek tilalmaztatnak.

Hogy régi eleinknek nem voltak templomaik, bizonyítja azon körülmény is, hogy a keresztény hit felvétele után, valahányszor régi ős vallásukra visszatérni akartak, mint Sz. István, Aba, Péter, András és Sz. László ideje alatt, mindannyiszor először is a templomokat kezdték pusztítani.

Innen is szabad következtetnünk, hogy őseinknek a keresztény hit felvétele előtt templomaik nem voltak, hanem imáikat, istenhezi hálaikat erdőben, ligetekben, tavaknál vitték véghez, mintegy jellemezve azon képletet, hogy ők azon láthatatlan Istent tisztelik, ki a nagy természetben elrejtve van. Hogy őseink talán különös előszeretettel, diófánál szerették végezni isteni tiszteletüket, — a diófának hagyományos előszeretettel fogva igen valószínű.

Népköltészetünkben igen gyakran emlegettetik az aranyos, ágasbogas diófa, sőt egy bordal jó kívánságát avval végzi: *adjon Isten minden jót, diófából koporsót.* Annak gyakori előfordulása példabeszédekben, mint p. o. *azt gondolja, mind övé a diófaig,* nagy keletére mutat. A dióverés bizonyos szakát jelenti az évről, szeptember elejét, az akkor eső vásárokat rendszeren dióverés vásároknak nevezik. Az atyafiságot, sógorságot ágasbogasnak nevezi a magyar, mint a diófát, mely szintén eleink régi nemzetségekre való felosztására utal. (L. erről Erdélyi J. Népdalok II. k. 421 old.)

Az ily isteni tisztelekre kijelent helyeken nem csupán imádkozni és áldozni gyűlték össze apáink, hanem hogy néhány napig atyafiságosan együtt társalkodjanak, vendégeskedjenek és örüljenek.

Reszt László király törvényében több ízben előfordul a magyar vallás elnyomását tárgyazó *lapides* szó, mely nem egyebet, jelent, mint az áldozatokra kijelent szent helyeket, melyeket régi eleink keremetnek neveztek. Az ily helyek kövekkel voltak kerítve melyek közepén volt a tüzelő hely, hol az áldozatokat elégették.

Sz. László alatt egy ökör büntetés terhe alatt tiltva volt szertartásokat e helyeken gyakorolni, mint azt a szabolcsi zsinat

nyiltan hirdeti, mely 1092-ben tartatva, ott ilyforma törvény hozott: „Quicumque ritu gentilium juxta puteos sacrificaverint, vel ad arbores, fontes et lapides vota obtulerint, reatum suum bove launt.

Aldozataik. Minden nemzet kezdettől fogva, a történet tanúsága szerint az istentisztelet kifejezésére legczélszerűbbnek tartotta az áldozatot, mint az Istenség iránti köszönet, háladatosság, hódolat és tölevaló függés megismertető jelét. Így áldoztak ősapáink is, mint erről emlékszik Béla király névtelen jegyzője, midőn így szól: „Minekutána Laborcza serege megveretett, maga pedig futtában megragadtatván, egy folyó partjánál felakasztatott volna, Almos herczeg az övéivel Ung várába bemenvén, a halhatatlan Isteneknek nagy égő áldozatokat tettek. Ugyanazon helyen kövér lovat leölvén, szokás szerint nagy áldomást tettek.“

„Valamint Árpád herczeg is, és főemberei midőn tudósítást vönek Szabolcs, Tass, Töhötöm szerencsés győzelméről s hódításairól, nagyon megörvendeztek, és szokás szerint nagy áldomást tettek.“ Ugyanaz más három vezérről így ír: „Midőn pedig Lehel, Bulecs és Botond a többiekkel egészségesen baj nélkül nagy győzelemmel másod ízben Árpád vezérhez visszatértek, nagy örvendezés támadt az egész vezéri udvarban és nagy áldomást tettek.“

De nem csupán háladatosság jeléül, hanem új kegyelmek jójótétemények nyeresé végett is tétettek áldozatok, valamint arról Theophilact emlékszik: „Annak az Istennek, ki ezt a világot teremtette, áldoznak a törökök (magyarok) lovakat, ökröket és juhokat.“

A lovakon kívül még áldoztak régi eleink más állatokat is, mint ökröket, juhokat, az ünnepély minősége szerint; s a mint t. i. az áldozat különösen nagy vagy közönséges kisebb volt; vagy mint más egyéb szerződés vagy békekötés szertartásakor divatban volt.

A nagyobb áldozatok közönségesen az egész nemzet érdekében tétettek, melyeknél a legnemesebb, mocsoktalan, szép, kövér-fehér lovak ölettek le. De ezeket nem égették egészen meg, hanem csak a lovak tölgyeit áldozták fel, a többi húst pedig a nép között az áldozatot benyújtó tátosok — előbb a maguk részét kivévén — szétosztották.

Hogy mily eseteknél használtattak a kisebb, msállatokból álló áldozatok, azt meghatározni nem lehet. Némely helyeken ugyanis nagy, másutt pedig égi áldozatoknak neveztetnek, mint a milyeneket Almos és Árpád herczegek tőnek; igen hihető tehát, hogy a kisebbeket megégetés nélkül mu-

tatták be a magyarok Istenének, és miután a szabolcsi zsinatban a kutaknál, forrásoknál ligetekben, keremeket közt bemutatott áldozatok ellen hozott törvény sűrű voltokra mutat, lehetetlen hinni, hogy azok mind lovakból állottak volna.

Ezt látszik bizonyítani Theophilact Stritternél, midőn mondja, hogy a törökök az ő mindeneket teremtő Istenöknek áldoznak lovakat, ökröket és juhokat. Hihetőleg ökröket a lovak kimélése végett, nagy népi ünnepek — pomodák — alkalmával, milyenek valának a sátoros ünnepek, mely alkalmakkor a nép ki-elégítésére ökrök vágattak le, és azokat nagy nyársakon megsütötték.

(Folyt.)

Kondory József.

A piszehalász.

Röpül a harangzó csöndes esti légben,
Szépen hallani a távol faluvégén;
Márton bácsié a legutolsó porta,
Mégis úgy bezenget, mintha csak ott szólna.
Terepély kalapját le is kapja Márton, —
A csuhérfoltozást bevégezte — látom,
S szokott imádságát lemorzsolja szépen,
Mert a piszesereg várja már őt régen.

Halastarisznáját veti a nyakába,
S hosszú póznán függő csuhérfút vállára,
Ugy ballag a falu alatt ringó tóra
Vérmes reménységgel gazdag piszetorra.
Gyönyörű az este; holdas, tiszta, csöndes,
A víz tükre fölött még sűrű se röpdes;
Egyedül a helység messzenyuló árnya
Feküdt a habokon végig éjszakára.

Márton halász az ő szereivel szépen
Begázol a vízbe jóval fölül térden,
S elnyomja csuhérfút a víz fenekére,
Kis pipáját meg a mellénye zsebébe.
Függ a mesterségén egész figyelemmel,
Nem lehetne szóra birni könnyű szerrel —
Rákmereven néz a jeladó nádjára,
Hogy mikor billenti a hal — lesi, várja.

Buzgón leskelődik szobormozdulatlan,
Egész lélekkel a hullámok alatt van.
Az éjfél baktek sem nézi őt másnak,
Mint a tó vízből kiapadott fának.
Ilyen figyelemmel, s ily mereven áll ott,
Bár az öreg éjfél egészen beállott;
Nem veszi ő észre, az órák mint mennek, —
Dicső példánya a birkatüremnek!...

— Megbillen az órnád végre, nagysokára;
Márton a csuhérfút hírtelen fölrintja: —
„Megvagy szép halauskám!” — nagy örömmel mondja,
De békának érzi, midőn megmarkolja...!
Elveti csöndesen, minden harag nélkül,
S kezdi mesterségét egész elejéről,
Mig csak a fiastyúk elébe nem fordul, —
Ekkor már kigyózik ő is eme sorbul.

Elgyújtva pipáját hazafelé ballag, —
Felesége érzi szagát a jó halnak, —
S messziről kiáltja: „mennyit hoztál apjuk?” —
Hol tarisznyád? mindjárt meg is tisztogatjuk!...
— „Ne örvendezz asszony, egy piszét se fogtam,
Talán irmagja sincs az egész nagy tóban?
Oly emberek előtt, — a ménkü útné meg! —
Kifogdossa az a hosszalábú német!...”) Tamásfi Gyula.

A debreczeni kastély.

Regény. — JÓKAI MÓRTÓL.

(Folytatás.)

A fejedelmiek diadala tökéletes volt, a palatinális seregek nagy vereséggel vonultak vissza a Tiszán, még a hidat sem érték rá hátuk mögött elégetni.

*) Az Alsó-Dunavídeden leginkább németek a rendes halászok; innét azonban a köznép bármely nemzetbeli halászi — joghaszonbérlet csak — németnek nevez.

A debreczeni néphad méltán osztozott a babérrokban s nagy zsákmányt tett muskétákban és sisakokban. Két zászló is esett kezére; azok közül az egyik újlon új volt; nem rég himezhette rá valamelyik országgróf felesége az arany sasos zászlagot. Az mind nekik hagyatott.

Kevés veszteséggel jutottak pedig a diadalhoz: valóságos halottjuk csak négy esett: egy mészáros, a kit homlokon löttek; egy szürszabó, ki egy granátot, mely a földbe furta magát, sarkával akart kivájni, a patkó bizonyosan tüzet adott s a szétszakadó granát elhordta a vitéz lábait, azután meg egy gerencsér, kit a lovások agyontapostak és a kit legjobban sajnált mindenki, a derék csizmadia atyamester.

Ő vágta legjobban a békaevőket, míg aztán egy golyó őt a békák országába küldé.

„Kolbásznak aprítsátok őket!” kiálta a vitéz atyamester, még leroskadtságban is, s nem engedte, hogy valaki megálljon őt siratni, vagy a hogy ő haldokolva mondja: „megitadni az ereketek.”

Pedig senki sem siratta őt meg olyan nagyon, mint maga Keresztszegi. Neki igen nagy embere volt; erős pártfogója szándékainak, szava sokat nyomott a debreczeni nép előtt s bátorsága is volt, szavának urát állani. Ez nagy veszteség volt Keresztszegire.

A rakomazi csata után Bethlen és Zólyomi visszabocsáták a debreczeni segédsereget; a munka hamar és jól be lett végezve. Zólyomi könnyű szerével üldözhetette a vert hadat, mely löszereit is hátrahagyta; Bethlen pedig vonulhatott Szathmár ellen, hogy a várra támadást intézzen a váradi basával és az ecsedi kapitányral összefogva.

Debreczennek nem kellett tartani megtorlástól; a Tiszán túl még csak az sem maradt, a ki szájjal merje szidni.

A győztes sereg nagy diadallal vonult vissza Debreczenbe; a szekérszereg, mely addig hátul kullogott, most előre nyargalt s félnapnál előbb érve a városba, belármázta a győzelem hírével a honmaradt népet. Most már mindenki szeretett volna ott lettnék lenni; az irigyebbek csapatostul mentek ki előre, hogy legalább együtt jöhessenek be a felkelő sereggel; a toronyból jelt adtak, mikor az első csapatokat meglátták s volt taraczkdurrogatás, harangzó, rivalgás! Az utcákat elállta a nép, a kerítéseket teleülte a síheder had, a középületekre zászlókat tűztek ki, s mikor a legelől jövő gyorslábú fiatalok, a diadalittas diáknép megérkezett, humanissime Ormándy vezérlete alatt, ki az elfoglalt új zászlót hozta kezében; odarohantak hozzájuk, elfoglalták őket; megtömték zsebeiket kolbászszal és pogácsával, teleaggaták vállaikat kulacsokkal, csutorákkal s más ilyen népszerű érdemrendekkel; humanissime Ormándy pedig vállaikra emelék, úgy hordozák meg a városban; a zsákmánylobogóval markálban.

Ilyen ovation ment keresztül mindegyik czéh, mely egymás után jött, szokott zászlóival, trombitásaival; s féktelen lett a riadal kitérése, midőn végre a lovasság, a város büszkesége robogott végig az utcákon, büszkén reptetve a levegőben azt a másik elfoglalt zászlót.

És minden ujon érkező növelé a magasztalást, melylyel a vitéz maga, Keresztszegi uram elhalmoztatott. Az ő esze nyerte meg a csatát. Ő találta ki, hogyan lehet kibillenteni az ellenséget erős állásából; ő intézte az egész ütközetet, neki rendelte alá magát a két hadi főkapitány is. Keresztszegi uram valóságos hadvezér. Ha ő alatta kiáll a sikra Debreczen, megfelel az egész Dunántúli labonczvilágnak!

De hát ő hol következik már?

Minden fényes, harsogó menet végig vonult már az utcán, hát ő kicsoda csapatot vezet?

Keresztszegi uram leghátul maradt; kíséretnek ahhoz a négy halotthoz, a ki a csataterén éltével fizette meg a nap dicsőségét.

Hat-hat ember hozta őket ravatalra téve: leterítve fekete posztóval, csak arcaik látszottak ki, homlokaik tölgylevéllal koszoruzva. Előttük járt huszonnégy theologus diák, s énekelte kis harmóniával: „Krisztus az én győzedelmem: új hazámba kell megtérnem.”

Maga pedig Keresztszegi a legutolsó ravatal után, melyen barátja, az atyamester feküdt; következék gyalog sorban, levett kalappal és kardja fátyollal bevonva.

Mikor azon helyre értek, a hol Igyártó lerontott házának üres telke fehérlett a sótól; egy percze megállítá Keresztszegi menetét, s letéttve maga elé a ravatalt, sokáig nézett a halott arczára,

onnán meg vissza a pusztá telekre, mintha azt gondolta volna: „talán még is többet érne, ha ez a ház most is állna, ha ezek itt most is élének.”

(Folyt. következik.)

Régi római polgárok jellemvonásai.

III. *)

ANTONIUS.

Caesar meggyilkoltatása a római birodalomra nézve borzasztó időszaknak volt kezdete. A régi kornak legnagyobb embere orozva meggyilkoltatott. Ama teremtő lélek, mely a hatalmas állami életet, szintugy mint a magánéletnek legegyszerűbb viszonyait minden oldalról áthatotta; — mely az egyes városok s tartományoknak legnagyobb nehézségekkel összekötött rendezését keresztül vitte, s az egész birodalomra hasonló figyelmet fordított — nem volt többé! Ama erős, biztos kéz nem igazgatta többé az állami hajójának kormányrudját, ama hajóé, mely mármár elsüllyedni látszott. Nehéz szívvel nézett millió ember a jövő elé!

Sokan, a nemzetnek legnemesbjei s legjobbjai közül, fájdalomukat a legmeghatóbban tüntették ki, s panaszkodtak azon sors miatt, mely az istenített diktatornak osztályrészt jutott. — Azon szavak, melyeket a nemes római lovag Matius elhunyt nagy barátja felett hangoztatott; Asinius Pollio mely meghatottságot tanúsító nyilatkozatai, s különösen Ciceronak elismerése, melylyel a meggyilkoltnak bevégzett műveltsége s uralkodói nagysága felől nyilatkozott, — örökös emlékoszlopai maradandnak Caesarnak.

A martius 17 iki senatus-gyűlés után az összeesküdtek lejöttek a capitoliumból. Ily lépést természetesen még maguk sem mertek tenni anélkül, hogy kezeseket ne kívánjanak, s Antonius és Lepidus a legnagyobb készséggel küldék el fiaikat kezesekül.

Erre egy általános kibékülési ünnepély következett. A tömeg tet-zését nyilvánította a gyilkosság felett.

Antonius benső aggodalommal szemlélte, hogy a nép mily hirtelen s neki váratlan részvétet tanúsított a gyilkosok iránt, s ezekben nyugalma neki nyugtalanságot okozott.

Legjobb alkalom adódott a népet ellenük felingerelni Caesar eltemettetésekor, mely mart. tizenkilencedikén vagy huszadikán történt meg a forumon. Az összeesküdtek pártja a nyilvános eltemetést mindenképen meg akará akadályozni, anélkül azonban hogy szándékuk sikerült volna.

Legelsőben Caesar végrendelete olvastatott fel. Minden rómainak száz drachma volt hagyományozva. Ezenkívül Caesar a Tiberis tulpartján fekvő kertjeit is a népek hagyta. Octaviánt, nővérének Juliának unokáját fiává fogadva, főörökösévé tette.

A végrendelet felolvasása után Antonius egy rendkívüli s mesterséges kiszámított beszéddel annyira fel tudá a népet a gyilkosok ellen ingerelni, hogy az, égő fáklyákkal kezében, megtámadta azoknak házeit, s egész Romát a legnagyobb izgatottságba ejtette.

Néhányan a gyilkosok közül menekültek, vagy számukra kitűzött tartományokba mentek. Így ment Trebonius Kisázsziába, Decimus Brutus pedig pár héttel később Gallia Cisalpinába. Mások, mint Marcus Brutus és Cassius elrejtöztek s nem mertek nyilvános helyen megjelenni.

Kisértsük meg Romának helyzetéről, különösen Antonius felépéséről egy rövid átnézetet adni.

Tudjuk, hogy a fönnebb említett senatus-ülésben Caesar minden hagyományainak törvényes elismerése volt az ár, melyen a gyilkosok megkegyelmeztetése megvásároltatott. És most Antonius a consul, Caesar minden hátrahagyott irományainak birtokába tette magát.

Egész igyekezete oda volt irányozva: magának az egyeduraltságot biztosítani, s minden akadályt, mely az óhajtott cél elérésének útjában állt, elhárítani. E célból azon igyekezett, hogy magának nagy összeg pénzt és hadsereget szerezhesen. Caesarnak magánpénztárát s az állam-kincstárt magához ragadta. Caesar írásbeli hagyományával gyalázatos visszaélést üzött. Rendeletek és határozatok, melyekre a kivégzett sohasem gondolt, adattak ki az ő nevében. Antonius, kinek Faberius, — Caesar irnoka — egészen rendelkezése alá adta magát, törvényeket és parancsokat szerkesztett egészen a maga érdekében. Egyes városok és tarto-

*) Lásd Vasár. Ujs. 1860. 8. — 9. számaint.

mányoknak Caesar nevében nagyszerű kedvezményeket osztogatott saját javára, az államnak pedig kárára, mert csak nagy összeg pénz által lehetne kegyét megvásárolni, ilyenért pedig akármire is kész volt. Lakása egy vásárhoz hasonlított. Általában Antonius s az ő pénz- és uralkodásvágyó neje Fulvia, igen jól értettek a pénz-szerzés mesterségéhez.

De nemcsak Caesar nevében intézkedett a consul egészen a maga önkénye szerint, hanem törvényeket is adott ki, melyek épen ellenkezők valának másokkal, melyeket Caesar a comitiákban meg-erősített, és így Caesarnak nyilvános, köztudomású szándokai-val egészen ellenkező irányban működött. — Továbbá a senatusnak kedvezni akarván, — melyet bizonyos okokból még most nem akart magától egészen elidegeníteni, a maga halotti beszédével különben is a legmélyebben megsértvén azt, — a „diktator” címet megszüntetni, s ez által Caesar diktatorságát törvénytelennek tekintetni indítványozta. — Szóval, épen nem a caesarpártiak, de a maga saját érdekében működött, s így a caesar pártiak közt belső meghasonlást idézett elő.

A Caesar által jövő évre kinevezett consulok Hirtius és Pansa, heves caesarianusok, a consul meggondolatlan gyalázatos eljárásainak nem akartak engedelmessé válni, s rozslásukat nyíltan és erőlyesen kimondák ellene. A veteránok is morogtak, hogy Antonius nem állt boszut a gyilkosokon s hitvány önhasonlóságából jóltevője ellenére működik háladatlanul. Minden oldalról a legmélyebb megbotránkozás, s legkeserűbb szemrehányás szavai hangoztak a consul ellen, ki a gyilkosoknak megbocsátott, hogy magához ragadhassa a főhatalmat. — Még nagyobb volt az optimatok dühe! Saját vallomásaik szerint, félelem és nem egyéb volt az, a mi őket arra bírta, hogy mart. 17-kén Caesar hagyományait megerősítsék. Most minden intéseket, a meggyilkolt diktator minden odavetett betűjének engedelmeskedniök kell!

Óvás nem használt semmit! „Mit, ti merészelték Caesar akaratának ellene szegülni?” — volt a felelet, ha merészelték valahogy az eljárások ellen tiltakozni.

Hogy minél nagyobb ragaszkodást szerezzen személye iránt, testvére Lucius Antonius néprtribun által egy mezei törvényt hozatott, melynek következtében a veteránok Olaszország különféle részeibe, különösen Campaniába, mezei jóságokra utasítottak. Az utóbbi helyen april végétől május elejéig megtevé a telepítést. És most színészek, bohócok és egyéb haszontalan csöcselék által körülülve, a legvadabb és határtalanabb kicsapongásoknak, orgiáknak adta magát. — A pompejus-pártiak jószágait, melyeket Caesar megkímélt, magához ragadta; így többek közt az akkori világ legünnepeltebb, legtudósabb férfiak Terentius Varro-nak jószágait is. A muzsák tanyája gyalázatosan megfertőztetett; a komoly tudományok s szellemi vizsgálódások termetét kicsapongó kedvtelések és tivornyák zaja tölté be.

Azonban daczára kicsapongó életének, Antonius még sem téveszté el czélját szemci elől. Igyekezett legveszedelmesebb ellenei irányában magát biztonságba helyezni. Mindenek előtt törekvése oda irányult, hogy Sextus Pompejust egy ellene teendő határozott föllépéstől visszatarthassa.

A nagy Pompejus fiai Cnaeus és Sextus Pompejus a Munda mellett csatában 45 ben a végső elhatározó küzdelmet vitták Caesar ellen. Véres küzdelem után a győzelem a diktator részére dőlt el.

Cnaeus Pompejus e vereség után nem sokára meghalt; Sextus Pompejus durva, neveletlen, minden államférfiu s hadvezéri tehetség nélkül, idővel felüdült Spanyolországban, hol atyja régtől fogva nagy befolyással bírt. Itt a kedvező körülmények folytán, nemcsak a tekintélyes hadsereg felett rendelkezhetett, s Caesar helytartójának, valamint Asinius Pollionak sok kellemetlenséget s nem egy vereséget okozott. Midőn Caesar meggyilkoltatásának híre hozzá eljutott, mintegy 5—6 legio élén állott. Antoniusnak tehát rendkívül érdekében állott, hogy Pompejus részéről legalább egy ideig békében maradjon; ugyan azért rokona Marcus Lepidus, Spanyolország és Gallia helytartója által Pompejussal alkuba bocsátkozott, s ha ez a jelenben czélhoz nem vezetett is, azon ohajtott következménye azonban mégis lett, hogy Sextus Pompejus a támadó föllépéstől visszatartott.

A második consul Dolabella, régi, halálos ellenségeskedésök miatt könnyen veszélyes ellensége leheté Antoniusnak, annyival inkább, mert a pompejus-párt mindent elkövetett, hogy a szakadást

ketjük közt nevelje. Ezért igyekezett Antonius Dolabellát, kit az optimatok örömet mint vezérket tekintették Antoniusnak mindig féltelmesebben növekedő hatalma ellenében, — különféleképen magához édesgetni. Elsőben is megszerezte neki a gazdag Syria tartomány kormányzóságát, mely tulajdonképen Cajus Cassiusnak volt határozva Caesar által. Ugyanakkor oda vitte a dolgot Antonius, hogy azon Macedoniában levő 6 legio, melyet Caesar a parthusok elleni hadjárat végett előre elküldött, Dolabellára bízott. Egy titkos egyezségben azonban 5 legiót kiakudott magának, mivel — mond — Dolabella Kisázsiaiban ugyis elég haderőt fog találni. Midőn Dolabella még ezen gazdag ajánlatok által sem látszik egészen megnyerve lenni, Antonius elhatározta, hogy e pazarlónak adósságait a nyilvános pénztárból kifizeti, mely eljárását egy — állítólag Caesar iratai közt talált — hamis utalvány által igazolta. Így végre egészen megnyerte azt a maga részére.

Végre még az összeesküdtek fejére Brutus és Cassiusra kell egy tekintetet vetnünk

Az optimatok, különösen Cicero, nyíltan, tartózkodás nélkül kimondák, hogy a terv, melyet Caesar meggyilkolásánál követtek, hiába való, meggondolatlan volt, Antoniusnak, a bátor, elvete-mült, semmit sem szégyenlő consulnak szintén meg kellett volna gyilkolnia. Így csak rosszabb az állapot, mint azelőtt; a mit Caesar soha sem fogott volna velünk elkövetni, azt teszi most Antonius. Ők maguk, a főnökök sem érezték magukat biztonságban a városban, mert életük fenyegetve volt nyugtalan fejek által, kik számos erős, fanatizált bandák élén állva, mindenkit halállal és pusztulással fenyegettek, a ki merészelt valahogy a dicsőített diktator ellen szót emelni.

Igy el kellett hagyniok Romát, s majd e, majd ama részében tartózkodtak Olaszországban, szorgalmasan kerületve Cicerótól, ki a velők való érintkezést szégyenelt, és csak kebelbarátja Atticus iránti tekintetből egyezett bele egy összejövetelbe. Szomorú azon kép, melyet róluk nyújt. „Széthasadozva, vagy inkább szétdarabolva találtam a hajót minden oldalról. Tanács- és ész nélkül bolyognak ide s tova a szerencsétlenek, kik maguknak hirt szerettek nyugodni, de nekünk a szabadságot nem adták vissza.“

Ilyen volt a birodalom állapota. Minden forogott; a föld vulkántermészetű volt. Senki sem hitt az ekkép megzavart állami élet tartósságában. Elkeseredettség a consul, elkeseredettség a gyilkosok ellen: a senatus gyenge, meggörcsbedve a consul brutalis rémuralma alatt.

Ilyen volt Róma, ilyen Olaszország. Ekkor jött Octavián.

Kiss Elek.

Képek a hazai népeletről.

IX. Debreczeni nászmenet és népviselet.

A magyar nép mai napig tiszteletben tartotta ősi szokásait, alig van kivétel, hogy hazánk valamely vidékén e tekintetben csak némi hűtlenséget is vennék észre; itt ott a szokás s általában a népviselet a kor igényeihez képest finomulhatott, de az eredeti jelleg változatlanul a régi maradt. Ha a hazánk különböző vidékén élő szokást s népviseletet egymással párhuzamba állítjuk, az eredetiségnek hű nyomait, ha valahol, bizonyosan a debreczeni (civis, polgár) népben azonnal észreveszszük. Ez, régi szokása megtartásához oly állhatatosan ragaszkodik, hogy abból elvenni, vagy ahhoz valamit tenni, vétéknek tartaná. Még ruházatában s viseletében is az eredeti, módos polgár kíván maradni, — a honnét sokan a fényűzéssel párosultnak látszó tisztos ruhaviselésért meg-róni szeretik a debreczeni embert, de e megrovás inkább sok más vidéket illethet, mint e polgárokat, — mert bár tagadni nem lehet, hogy itt a fényes posztódolmánytól nem sajnálják az ezüstgom-

bokat, értékes vitéz-kötést, nem az ezüst-sarkantyút, nem a virító selyem-szoknya mellé, a gazdagon ragyogó aranyos pártát, a virágos hímzettü kendőbe takart ezüstcsatos, bársonyos szoltárt stb., de ezek szerintünk megrovás alá nem eshetnek, mert a hol a nép vagyonos (és soha nem felejtkezik meg egyéb ember kötelességéről), hol a mód a fényesb öltözködés-

re megvan, ott a népviseletet e megrovás kevésbé illetheti. — Sajnos mindazáltal, hogy a szellemi műveltség a gazdag vagyonossággal nincs egy arányban; de minthogy a debreczeni nép vallásos érzületű, bizton remélhető, hogy régi elfogultságát lassanként levetkőzve, az olvasási vágy is benne mindinkább erősödni fog, — s már is észrevehető a kultura nem egy polgár házában, hol becses olvasmányokkal, s újságlapokkal is találkozunk *). — Ha polgártársaink így haladnak a cél felé, akkor igazán büszkék lehetnek önmagukra; — mert amellé a tős-gyökeres magyar — gazdag vagyonosság — ősi dicsőség, debreczeni polgár stb. büszkén hangzó címek mellé igen szépen oda illenek az is: hogy műveltséggel ékeskedő honfiak.

Képünket illetően: — Itt az esküvésre induló vőlegény- és menyasszonyi kétféle nászmenet két utcáról öszvetalálkozása, illetően érkezése van ábrázolva. — A menyasszonyi menetnél legelő a menyasszony leány-barátnéi s rokonai lépdegélnek, párosával — ezek után jó két asszony-rokona közt a meny-

*) Csak a békésmegei, olvasni szerető derék földművelő polgártársakat ajánljuk debreczeni atyáinkra figyelmébe. — K. K.

asszony — kiket az örömanya, közelebbi s távolabbi rokonok kísérik a templomba s vissza azon rendben. — A vőlegényi menetnél csak annyiban tartják meg a rendet, hogy a násznagy (képünk közepén) megy leg-elöl, utána a vőlegény, apjával vagy valamelyik rokonával, mindezek után a többi rokonok s a vőfél által hivatalosan meghívott férfiak zárják be a menetet. — A füzérperecczel, szalagok- s virágokkal gazdagon felétkített vőfélnak kötelessége, mind az utcán, mind a háznál a vendégkoszort élces tréfákkal folytonos vigágszobak tartani, — a miért is e fontos hivatalra szakavatott egyént szokás választani *).

A zenét szenvedélyesen kedvelő debreczeni nép, — midőn lakadalmi estebéjét, a vőféltől külön megrigmuszott ünnepélyes ételek élvezése után bevégzé: — kezd el mulatni valójában. — Az érdekes menyasszonyi tánczon kezdve, szól a zene és sarkantyú reggelig vagy másnap éjszakáig, — megfűszerezvén a táncmulat-

nyire majd egész éven át hóval vagy jégcsucok által borítva, melyek a hajnal és alkonyat aransugaraiban, a hold bűvös fényében s az északifény fenséges pompájában ragyogva oly látványt nyújtanak, mely soha el nem törölhető nyomatok hagy hátra az utas elbűvölt lelkében. Ez ama hely, a hol a lapp az év egy részére sátorserű kunyhóját felüti, hogy nemsokára ismét fölszedje azt, vele máshova vándorlandó. Mert a lapp nomad életet él, életmódja az iramgímhez van kötve, ama különös állathoz, mely neki a lovat, tehenet, tevé és juhot pótolja s minden szükségét fedezi.

A lappok a nagy finn törzs tagjai, s a mennyire történelmi ismeretünk terjed, Skandinávia legrégebb lakói, mielőtt a germán törzsek által régi lakhelyükről a mostaniba nyomattak volna. Testalkatukat illetően általában alacsonyok, a férfiak legtöbbje nem éri el az öt lábat, a nők még alacsonyabbak. Öltözetük rendszerint igen egyszerű. Mindnyájan, nemkülönbség nélkül, durva kelméből készült, bokáig érő nadrágot viselnek, s e fölé cserzett bőrből készült félsizmát, télen pedig, midőn egész öltözetük bundából áll, irambőrből készültet huznak fel. Ezen vastag, puha lábbelit, hogy a víz rajta keresztül ne hathasson, szíjjakkal oly erősen összeszorítják, hogy a lap-

Debreczeni népviselet.

ságot olykor násznagy s vőféli dictiókkal és csikóbőrös áldomásokkal. A tulsó lapon álló képünk Debreczen fő utcájának rajzát mutatja.

K. K.

A lappok és iramgímjelk.

Skandinávia és Oroszország legészakibb táján lakik szétszórva egy nép, mely alig számlál többet 10—12 ezer főnél, mindamellett sajátos szokásai és életmódja miatt nevezetes. E nép: a lappok. Ha az utas nyugatról, az északi Norvégia előtt fekvő szigeteken át jöve érkezik a norvégiai finn határszélre, ama mély tengeröblök vad fensége, melyek csudálatosan egymásba fonódva nyulnak be a meredek sziklafalakkal övezett partokba, a szemet bámulattal, a szívet félelemmel tölti el. A magas part mögött és a körülfekvő, hasonlólag magas szigeteken ez az ötödik hegy emelkedik, legtöbb-

*) Olyan formát, mint a nemrég meghalt „Kutya Pista“ volt, a ki kifogyhatlan élezeiről volt híres nevezetes vőfél Debreczen városában — K. K.

pon kívül más nemzet fiai el nem viselhetnék, s a lappok is vékony lábszárakat és ferde bokájukat ennek köszönhetik. A test felső részét nyáron kék vagy barna, durva gyapjukelméből készült blousenemű ing fedi, melyet rézhorgany vagy éppen ezüsttel díszített öv tart össze. Ebben van kése, gyűrűi, pénz, sőt néhány rézalak is mint talizmán a bűvölés ellen, miben a lappok még erősen hisznek, míg viszont ők is a normannok, svédek és oroszok által hatalmas bűvészeknek tartatnak, nevezetesen azon gyanuban állnak, hogy vihart tudnak előidézni.

Meglehetősen különbség van a lappok közt, de e nép sajátképeni eredeti magvát ama nomadul élők képezik, kik iramgímcsordákat a hegyi rónákon legeltetik, s az évszak szerint majd a tengerpart, majd a mélyebben fekvő erdővidékek felé vonulnak le. Ezen hegyi lappoktól mint mellékágak különböznek a koldus- és halászlappok; az alsóbb hegyvidékeken élő erdei lappok nomad élet módjakkal felhagyva, állandóan letelepedve élnek. A kolduslapp részint mintcsavargó a magas hegyi rónákat barangolja be, részint a megtelepedett népség közt tengődik, gyakran a legpiszkosabb munkákat végezvén, hogy életét fentarthassa. Ez osztály az indus páriával egyenlő sorsban részesül.

Szabadabb természeti életet élnek a halászlappok, kik állandóbb lakással bírnak, s főfoglatosságuk a halászat. Különösen a lazac egy nemét halászlappok, s azt frissen vagy szárítottan eszik, mely utóbbi állapotban sokáig eltartható. A halászlapp csónakja igen kicsiny és könnyű, legtöbbször minden van nélkül készült. Ha a számos vizesések valamelyikét kell megkerülnie, akkor a csónakát, mint valami nagy kalapot, a fejére borítja, fejszéjét annak orrába vágja, s ezzel kormányozza sajátosság terhet a/bokrok és lebbelágak közti gyors futásban; mialatt balkezében halászeszközeit tartja, nyakáról pedig íromgimbórból készült tarisznyája függ le egyéb holmijával. A halászlapp kerüli a társaságot, legtöbbször magánosan él, hacsak nagyobb-szerű halászlappok nem készítetnek sorsosaival egyesülni. Kenyerét vendégével megosztani, eszeágában sines. Ez a civilisált népek által élvezetlen kenyér-fenyükéreg- és halkeverékből áll. Ha az utas a halászlapp hajlamát meg akarja nyerni, kinalja meg pálinkával, egy korty jó barátjává teszi. Az itt utazó fényes ezüstpénzrel és pálinkával legyen ellátva, ha komoly veszelje nélkül tovább akar jutni.

A tulajdonképeni lappok az íromgimesek. Ezek a fölsőbb hegyi és erdei vidékeken találhatók, s azért hegyi és erdei lappokra oszlanak. Ez utóbbiak képezik a műveltebb és állandóbb lakhelyvel bíró részt, míg a hegyi lappok, az érdekesek, valóságos kutyák módjára élnek. A magas hegyhát fölsőbb lejtőin levő szegényes erdőségek a vihar és eső ellen csekély védelmet nyújtanak, sőt néha még tüzet sem igen rakhatnak, mert a lejtő magasabb részein csupán törpenyír terem. A hegyi lapp életmódja az íromgimeshez van köve, és sehohsem látható bensőbb egyesülés emberek és állatok közt, mint itt. Hazája hegyre és erdeire oszlik. Amaz Norvégiában van, s mint magas, széles hegyhát vonul a Fehér-tengerig. Míg a hegyhát nyugat felől meredeken könyököl a tengerbe, keleti részén hosszú, lassankint laposító ágak nyulnak be messze a szárazföldre. Ez ágak közt számos folyó fut végig. Ezek, valamint a hegyágak és folyamvölgyek is, kalauzul szolgálnak az íromgimeseknek vándorutjaként. Sohasem tér a csorda egyik folyamvölgyből a másikba, hanem az erdős hegylejtők hosszában vonul föl a felsőbb hegyvidékre. Télen a lapp az alsóbb erdővidékeken tartózkodik, melyek földjét puha moh takarja a hó alatt. Az okos állat már ösztönénél fogva elő tudja szerezni táplálékát a hólepel alól. 16—20 karó koralakban a földre verve, fölül összekötve s nemezzel vagy durva gyapjukelmével bevonva — kivéve egy nyílást a füst kieresztésére — ez képezi a lapp kunyhóját, mit a szelvény könnyen felforgathat ugyan, de elégséges arra, hogy a fergetegtől megvédjen, melegét terjesztani pedig a kunyhó közepén rakott tűz dolga.

Midőn a tavasz beköszönt, a lapp elhagyja az erdőt s felvonul a magasabb hegyvidékekre egész addig, a hol a fatenyészkés megszűnik. Ezt azonban nem ösztönzéstől teszi, hanem az íromgimes kényeszeríti rá, mely, hogy az erdőkben tanyázó bogarak csipésaitől meneküljön, a magasabb hegyekbe vonul, hova gazdája követni kénytelen, hacsak marhájának a saját-ságát ismerve már meg nem előzte. A vonulás úgy történik, hogy a lapp íromgimes egyikét szíjon vezetve elől megy, s a többi hosszú sorban követi. A csordát a nyár a magas hegyhátan lepi meg, a hol mohón és zuzmán ki-vül egyéb alig terem. Az idő mindjebban fölmelegül, a nap már nem megy le a láthatárról, hanem egy kört ír le az égen, mely délben legnagyobb, éjjelkor pedig — ha lehet éjjelről szó, midőn a nap az égen van — legcsekélyebb távolban van a láthatártól. A szunyogok, szipolyok és bökcsék egész fellege rajongja körül a legelő csordát s azt borzasztólag megkinozza. A szegény állatok végre itt is megelégedik a szenvedést, s a hűves tenger-part felé vonulnak, hol a gyakran erős szélvészsek szétkergetik a kintzopotarok raját. A lapp kénytelen követni csordáját egész a Fjorde szigetekig, miket az uszva ér el. Midőn pedig az ősz közeledik, a csorda ujalog fölkerelkedik, s lassankint visszafelé vonul, előbb a magasabb, azután az alacsonyabb erdővidékekre, s ezen vándorlását minden évben pontosan végezi. Nyárra függ a lapp az íromgimét, melynek ha ösztöne után nem indulna, az egész csorda elhagyná, vagy tönkre menne, s ő belőle „koldus-lapp” lenne.

Most keressük föl a lappot nyár végén kunyhójában. Ebugatás tudatja velünk, hogy lapptanya közelében vagyunk. A barna sziklák közt néhány íromgimet pillantunk meg; még csak néhány lépést kell tennünk, s szemünkbe ötlök egy kis hegyi tó szélén, először a magasba törő füstöslop, azután maga a lapp kunyhó. Fölemeljük a kunyhó ajtaját s mélyen meghajolva belépünk. Epen ebéd ideje van. Közepén a földön egy rakás tűz pattog, mely fölött a sátorkarókhöz erősített lánczokon a lappnak nélkülözhetlen rézűstje függ. A füst elborítja a sátor egész belsejét s aztán szép lassan a szél felé húzódik ki a fölül levő szelelőlyukon. Szunyogok ugyan nincsenek, de azért a helyzet oly kényelmetlen, hogy csak a lapp állhatja ki. A házigazda ebédjét készíti; íromgimeket főz, ebbe sajtot morzsol s aztán íromgimmel megfűszerezi. Ő gazdag ember, mert mint később látni fogjuk, csordája 2000 darabból áll; azért sőt s egy kis lisztet is használhat a főzéshez. A tűz körül vannak a nyirgallyakból készült s börrrel betherített ágyak. A bejárással szemközt ül az apa, mellette felesége s a gyermekek, átellenben pedig a család. Miután kezét szoritottunk, a disz helylyel kinalnak meg bennünket, mely a házastársak közt van. Ebéd előtt és után fűdét len fölvid imát mondanak; az ebédet a kunyhó alacsonyága miatt fekvő kell elkölteni. Ebéd után a házigazda kivezet bennünket a szabadba. A lapp, egy üveget von elő ruhája alól, melyben feloldott szurok van, szájjal meghintá arezát a szunyogok ellen. Az est közeledik, habár a nap még magasban van az égen, s a csorda hazatér.

Most minden egyszerre mozgásba jő. Már messziről lehet hallani az íromgimesek sajátosság recscentését, mely a villámszikra kipattanásához

magyon hasonlít, s egy a csülkeik alatt levő hosszukás csont által támad. A jótékony természet adta e csontot ez állatoknak, hogy a nagy hóban egymástól el ne távozzanak. Hasonlag egy sebes folyamhoz rohan le a csorda a magasból. A pástorok ösztönzik erre hangos kiabálással s az ebek ugatással. Most a csorda hirtelen sűrű phalanxba nyomul össze s az agancsok egy vándorló erdőt látszanak képezni. Mindnyájan egy tágas kerítésbe tödülnek s ott oly állást vesznek, hogy keresztül húzódhassék rajtuk ama tűz füstje, mit a szél mentében azért gyujtanak, hogy füstje által az íromgimesek a tipolyok ellen védecsenek. E kerítés közepén egy karóalkotvány van, melyhez mind-egyik tehén a fejét könnyítéssel végett köttetik. Az íromgimes nagyon rakoncátlan állat, a fejét alatt egyre berzenkedik, a tejét visszatartja, s azért egyre ütlelegik.

Végre beköszönt az éj, s a család valamennyi tagja, egymást óránkint felváltva, őrzi a nyáját. Órájuk nem levén, az időt a csillagok állásából, s ha az ég borús, gondolomformán határozzák meg, a miben nagy gyakorlattal bírnak. Mindegyik családagnak van egy saját kutyája, melylyel, ha örökös ideje kint, szép csendesen visszatér a kunyhóba, s az utána következőt fölkelte, az örökös folytatására kiküldi. Az ebek kicsinyek, színök szennyesbarna, szőrük bozontos, s füleik hegyesen fölállók. A lapp szereti kutyáját, eddelét megosztja vele, a mit testvéreivel is alig tenne. Ime egy jelenet a lappok nyári életéből!

Hogy egy téli képet is mutassunk fel e rideg országból, elmondjuk, a mit házigazdánk Unna beszélt el, kit az imént kunyhójában meglátogat-tunk. Unna egy szomszédjával Anunnal a több mint 80 mérföldnyire fekvő Kautokainoban volt, a hol Sjoibma, fivére leányával nőülmi készült. A kérés szülői és rokoni együtt a menyasszony kunyhójába mentek. A menetet a násznagy, mint a kérés által választott szövő vette, s míg ő a leány szülőihez fordult, a többiek rokonaival ereszkedtek beszédbe; a pálinkában nem volt hiány, mert ez, főleg ily alkalmakkor, a lappoknál fontos szerepet visz. A látogatás célja növekedő vigásg mellett, részint beszéd, részint ének által mind jobban kiderült; a kérés a nászajándékkal, mely főleg ezüst-eszközökből, mint kanalak poharak és övekkel állt, épen nem fukarkodott, s e mellett Sjoibma nyalka legény volt, a kire több mint ezer darab íromgimból álló örökség nézett: szóval, a házassági szerződés megkötöttet s az összekelés is néhány nap múlva a kautokainói templomban végbement. Tíz nap múlva Unna és Anund hazafelé indultak. A földet magas hórétegek borították, az utak nem voltak láthatók, s csak egy lapp tudhatta a helyes irányt eltalálni. A csónakalaku számba a legjobb íromgim volt befogva, s utasaink tetőtől talpig íromgimbőrbe öltözve állhattak csak ki a metsző hideget. Az utazás derekasan folyt, a két első napon 45 német mérföldet haladtak, a nélkül, hogy jelentékenyebb szerencsétlenség fordult volna elő. Mindössze is a szán néhányszor oldalra dült, s az íromgim, mely hasonló esetben nem szokott megállni, ily helyzetben vonszolta a járművet s vele az utasokat jó darabig, mely végre sikerült azt ismét talpra állítani, a legsebe-sebb nyargalás közben.

Igy köszöntött be a harmadik nap. A sűrű felhők hóvizartat jósolának; az idő mindjebban elsötétült, s utána a borzasztó hófergeteg. Utasainknak nem volt más mit tenniük, mint a szokott módhoz nyulni: lyukakat vájni a hóban s ott türelmesen várni, míg az idő jobbra fordul. A hó csakhamar elborította utasainkat, s hideget át nem bocsátó bundaöltözükben kényelmesen feküdtek fehér, finom hóágyukban. Csupán az íromgim miatt lehetett aggodalmuk, mert ha ez el talál onnan nyargalni, vagy ha a farkasok és medvék megtámadják, akkor ók menthetlenül el vannak veszve. De a hű állat is, gazdái példájára, a hóba ásta magát, s körmeivel zuzmót kapart elő, éhségét csillapítandó. Így feküdtek csaknem egy egész napig a hó alatt, míg végre a zivatar elnyugodott s vele a havazás is megszűnt. Most utasaink tovább folytatták utjukat, de az utolsó napon ismét egy veszedelmes kalandjuk volt. Már elérték az erdővidéket, a fenyeik és nyirfák mind magasabban nyulnak fel. Az idő délre jár. Egyszer csak azt veszik észre, hogy az épen átutazott erdő sarkából egy egész csapat farkas tör elő, s villámgyorsan rohan a szán után. A vadállatok rekedt ordítása mind jobban hallszik, az íromgim is észrevette már őket, s rémületében szélesben ragadja a szánt magával. Unna a gyeplőt veszi kezébe, az ügyes lövő Anund pedig puskát ragad. A fegyver dörren s a legelő futó farkasok egyike össze-rogyik. Míg ez megtörténik, egy másik farkas az íromgim előtt terem, mely megrémülve hirtelen két hátulsó lábára áll, s a támadó ellent egyik előlábával vagy fejbe találja, hogy az élettelenül nyulik el a hóban. Anund ezalatt még kettőt lel a közelebb jött farkasok közül, mire a többiek, felhagyván a szán üldözésével, élettelen társaik hulláit rohanják meg, s azokból két országára szóló lakomat csapnak. — Az éj beáll, de oly éj, mely nem sötét, hanem a nagyszerű északifény által valóságos nappallá van varázsolva. Nehány óra múlva hangos ebugatás hirdeti, hogy haza érkeztek. A 80 mérföld-nyi utat, bár egy egész napig fel voltak tartóztatva, nem egészen 5 nap alatt tették meg.

Az íromgim gyorsasága, számba fogva, rendkívül, s néha a hihetlennel határos. Norvég hivatalnokok állítják, hogy ugyanazon íromgimmal gyakran 18 mérföldet ntaznak egy huzomban. A drottningholmi várban egy számba fogott íromgimet ábrázoló képet mutogatnak, a következő magyarázattal: „A norvégeknek a svéd területre 1699-ben váratlanul történt betörése követ-keztében, egy tiszt íromgim által hozott szánon Stockholmba küldetett, az esemény híret megviendő. Ez utat a tiszt oly gyorsan tette meg, hogy 48 óra alatt 180 német mérföldet haladt. A szegény állat azon percében, a midőn Stockholmba megérkezett, a lovatgáten halva rogyott le.

Tollrajzok az állatvilágból.

II. A fácán.

A fácán gyönyörű madár, a nélkül azonban, hogy a jomadarak osztályába tartoznék, dacára némely tulajdonainak, melyeket alább nem mulasztok el, kellőleg méltányolni.

Nevét a Phasis, kolchisi folyótól nyerte. Midőn az argonauták Kolchisból Görögországba visszatértek, e madarak közül is vitték magukkal nehányat a Phasis folyó partjairól, hol azok nagy bőségben tenyésztek. Görögországban csakhamar meghonosult (a nélkül, hogy az indigenatus elnyerése végett törvénybe iktatták volna). Utóbb Olasz-, Spanyol- és déli Franciaországban s Európa egyéb, mérsékelt részeiben is elterjedt, de az utóbbi helyeken soha egészen meg nem honosulhatott, mert a zordon telet s a nedves tavaszi időt nem szereti, s azért bizonyos védelem s az ápolás egy nemére szorul.

A fácán nem erdei madár, mint a vadgalamb, sem mezei, mint a fogoly, fűrj vagy pacirta; legörömezebb lakik a ligetekben, melyek közle-ben mezők és rétek vannak, hol élelmet maga keresheti; mert sokkal büszkébb, hogyssem a kegyelemkenyeret elője tenné annak, a mit saját emberségéből szerezhet. E tekintetben megszegényíti azon embereket, a kiket az ég ép kéz-lábbal áldott meg, s mégis a más nyakán szeretnek élőködni.

A fácán mindig a földön tartózkodik, a fűben és bokrok közt lujkak, s csak akkor repül fölé, ha megijed, vagy veszelj fenyegeti, vagy ha aludni megy. A magasban egyáltalában nem találja magát otthon, s azért gyakran megtörténik, hogy álmoközben, ha erősebb szél támad, vagy ha valami rozgat (például ziványokról) álmodik, ijedtében szépen lepottyan a fáról, s ekkor a legközelebb ért bokorba, vagy elrejtí magát, hogy ugyancsak ügyes legyen a „fináncz”-iában, a ki elő akarja kutatni. Itt már nem igen szokott elaludni, csupa félelemből, talán mert kísérteteket lát a sötétben, mint a gyermekek. Azért a hajnal oly nehezen várja, mint a pesti publikum — bizonyos szinagazató lemondását.

Midőn a tavasz közeleg, a himfácán izgatottá, nyugtalaná lesz, kevélyen lép elő buvóhelyéből, szárnyait lebegtetni, csattogtatja, farkát büszkén feltartja, s egy rövid kiáltást hallat, melylyel a fácánkisasszonyokat igyekszik magához csábítani. Ezek nem is váratnak sokáig magukra, mert még nem tanulták el sok divatos műveltségű kisasszonytól, hogy kell szeméremest játszani. Szép ilyenkor látni e szerelmes fácánkisasszonykákat, mint bámulják a fácánhóval, ki úgy áll közöttük pompás díszruhájában, mint egy zultán haremholgyei közt. De kollegái közül ne merészeljen ekkor valamelyik közelébe jöni, mert még saját édes testvére irányában sem tiszteli ilyenkor a vendégjogot, hanem ha kell, vétet sem kimélve üzi vissza.

A himfácán nőtényeivel igen szép egyetértésben él. De nincs is oka férjemuramnak zsembskedni, mert nejei alázatosak, engedelmek, nem vágnak a papuskormányt életbe léptetni, jól tudván, hogy őket csak ott illeti az elsőség, a hol himek nincsenek jelen. Ez is oly tulajdon, melynek sok nő általi utánzása kívánatos volna, akkor bizonyára kevesebb férjnek volna oka, legénykorát visszahajtani.

De most veszem észre, hogy erkölcsi prédikációba kaptam, pedig nem szereztek a falra borsót hányni. Maradjunk tehát a fácán mellett, az nem haragszik meg, ha ki is mondom róla az igazat.

A himfácán nem sokat gondolt utódaival, melyeknek ápolását rangján fölül dolognak tartja; de annál gondosabb anyák a nőtények, melyek kicsinyeiket megható gyengédséggel ápolják. (Kérem, szép olvasónóm, ne nézzen rám olyan csunya, nem példázgatás végett említettem föl e körülményt. Tudom én, hogy a fácán és ember közt van egy kis különbség. Nem is azért mondtam én azt.)

A fácánt nem pompás tollazata, hanem jóízű húsáért ápolják oly gondosan. Kétségtelen, hogy a fácánhús nagy kedvességben áll, habár a császár-fajd s még némely más szárnyasok e tekintetben aligha tul nem tesznek rajta. Azonban a fácánhús is ugy van, mint egyéb nevezetességekkel. Nagy hire elég arra, hogy egyik ember a másik után elmondja: hogy a fácánhúsnak nincs mása; habár másrészt találkoznak olyanok is, a kik egész hidegvérrel erősítik, hogy nekik a kappan jobban izlik. Persze, hogy jobban izlik, mert fácánt talán még elevenen sem láttak, nemhogy a foguk vástott volna húsában. Egyébiránt de gustibus etc. Döntsek el e kérdést az ingyen-ek.

Eddig általában véve csak dícséretet mondtunk a fácánról; de most már nézzünk jobban a szeme köze, s vizsgáljuk meg jellemét közelebről. Pompás ruhája után itélve azt hihetnők, hogy tudja Isten, mily sok jót és szépet mondhatnak lelki tulajdonairól.

De nem ugy áll a dolog! A büszke fácánra nem alkalmazható a közmondás: „Szép testben szép lélek lakik;” ellenben annál nyugodtabb lélek kel elmondhatjuk róla ama másikat, mely így szól: „Nem mind arany, a mi fénylik.” Szóval, a fácán és szempontból annyira hasonlít piperőceinkhez, mintha csak egy ágról szakadtak volna.

Ki hinné, hogy e ragyogó tollazatu madár maga a megtestesült gyávaság és ostobaság!

Ez egy kissé kemény vádnak látszik, de azért szavamot nem vonom vissza, inkább bebizonyítom. Halljuk tehát! A fácán lassankint megismeri ápolóját, a fácánmestert, a ki úgy vigyáz rá, mint a szemévilágára, s a kinek kötelessége, őt minden veszelj, minden megtámadás ellen védelmezni; lassankint meggyőződik arról, hogy midőn az ápoló sipolására az etetőhe-lyen megjelenik, ott semmi bajtól sem kell tartania, ellenkezőleg, igen jó

sors vár rá, minthogy a bendőjét kényekedve szerint megtömbheti: mindamellet a legnagyobb félelem és szorongás közt jelenik meg a szépszóra, mintha ez azt jelentené, hogy készüljön a halálra, mert egyenest a vesztő-helyre fogják kísérni.

Látni kellene ekkor a vitézt, mily mohón kapkodja fel az eléje szórt eledelt, hogy minél előbb jóllakván, visszaszaladhasson buvóhelyére. Ha tarisznyája volna, gyomra helyett bizonyosan ebbe rakná ételét sietségből, hogy hamarabb buvóhelyére szaladhasson, s csak ott csillapítaná belőle éhségét.

Ha messziről megpillantja ellenségét — pedig ilyen vajmi sok van, mert félelmében mindent annak néz — ijedten kialszva fölé repül. De ha ellensége hirtelen előtte terem, a gavallér ugy elveszti lélekjelenlétét, hogy azt sem tudja megmondani, fi e vagy leány. Sőt a mi több, ijedtében még azt is elfelejti, hogy szárnyai vannak. Lefekszik a földre, nyakát kinyújtja, csőrét a földhöz nyomja, s iparkodik legalább a fejét egy nagyobb levél alá, vagy a fű közé dugni. Ugy tesz, mint a nyurga (strucz), ostobaságában t. i. azt hiszi, hogy ha ő nem látja ellenét, ez sem képes őt meglátni.

Ha gondolataiban, vagy jobban mondva, butaságában egészen el van mélyedve, s történetesen egy fenytüboz mellette a földre esik, a vitéz annyira megreppen, hogy mint egy tébolyodott, ugyanazon egy helyen ide s tova futkos, s egyáltalában nem tudja, hogy mihez kezdjen. Egy mellette elszaladó egér, sőt a lassan mászó csiga is képes ilyenkor halálra ijeszteni, fut eszeveszetten, maga sem tudja, hova és merre, s ha véletlenül elesik, ijedtében föl sem mer állani. Valóban, a nyulat, a fűcánhoz hasonlítva, rettenthetlen hősnek nevezhetjük.

De még ez nem minden. A fácános ligetek gyakran folyamok mellett vannak, s azért tavasszal gyakori áradásoknak vannak kitéve. Mit tesz tehát a fácán, ha az árvíz a ligetet fenyegeti? Bizonyosan fölé repül nemde?

Igenis, okos madár ezt cselekedné, de nem a fácán. Ez nemesak hogy fölé nem menekszik, de a közeledő ár megpillantása annyira meglepi, hogy helyéből rendszerint egy tapodtat sem mozdul, hanem rendületlenül elszánt-sággal (érsd: példátlan ostobasággal) helyén marad, mintegy a földhöz szegezve, s buta egykedvűséggel várja be a közelgő veszelj, mintha igaz mohamedánként a fatumban hinne, s meg volna győződve, hogy ha elvégez-tettet, hogy viz által kell meghalnia, sorsát ugysem kerülhetné ki, ha fölé menekülne is. Helyén marad tehát mindaddig, míg a víz lábát nem érinti; de még ekkor sem repül fel, hanem inkább még jobban belemejj a vízbe, s ha ez már oly magasra nőtt, hogy tollait érinti, akkor egész kényelemmel a hullámokra ül, szárnyait kiterjeszti, s aztán példás megnyugvással sorsára bizza magát. Azt gondolja magában, hogy mindent megtett a veszelj elhárítására, a mi tőle kitelhetett; a többi már nem az ő gondolja. De csakhamar lakol ostobaságáért, mert tollazata nem levén vízhatlan, menhetlenül elmerül.

Rajzoljam-e tovább is e képet? De minek? Az eddig mondottakban a fácán eléggé van jellemelve, s jelen karczolásom ezéjja nem is terjed tovább. Az eddigiekből, ugy hiszem, mindenki meggyőződhetett, hogy a fácán egyike a legszeretettelőbb madaraknak — sülvé.

Történelmi kalászatok.

Irta Lehoeczky Tivadar.

I. Rákóczy, mint keresztapa.

Hosszu esztendőn sora mult el, hogy az utolsó Rákóczy fejedelem hazáját elhagyva mint bujdosó Rodostóban a török császár oltalma alatt néhány kiséri társaságában lakott. Napjai, mint hű titkára, Mikes Kelemen hátrahagyott irományaiban mondja, folytonos egyformaságban folyának. Rákóczy a délelőtti órákat többnyire imádkozással, bibliaolvasással s irással tölté; délután pedig furt, faragott vagy sztergályozott, s az irás szerint, ugy izzada sokszor e foglalkozásában, mintha munkája után kellene keresnie kenyérét; az ő gyönyörű szakála sokszor annyira meglétek forgácsal, hogy maga is neveté magát. . . Sokszor a rodostói unalmas lakást táborozással váltá fel, vászonátrakban töltvén néhány hónapot, míg a beállott esős és szeles időjárás őt ismét kólkaházába meneszté. . . Rákóczy annyira szereté a bevett rendet, hogy attól semmi körülményekben el nem tért. Mikes erről egyik levelében így ír: „Minekünk mindégy a mulatságra való nézve, akár május, akár december, mi csak itthon ülünk és télben nyárbán egy szokást tartunk. Nem eszünk olyan klastromot, a melyben a rendet ugy megtart-sák, mint nálunk. Egy kis kutyám vagyon, az is már ugy tudja a rendet, valamint én.”

Ily körülmények közt, képzelem, mily gyönyörűségére szolgált az ajta-tos s bujdosása közben egyedül vallásában enyhülést talált fejedelemnek, midőn 1727. június 11-én egy ismeretlen zsidó ifju jelenté magát nála, kér-vén titkon a fejedelemet, hogy miután ő az örök üdvösséget csupán a ke-resztény hit által reméli s kívánja elérni, kereszteltetné meg. Megörült e nyilatkozatra Rákóczy, s azonnal papokt hívata, s hévvel taníttatá a zsidót a keresztény hit főgazataira. Két napig folyvást buzgólkodtak körötte az egyház szolgái, oktatóv őt azon elveken, miknek célja, a jövő élet boldogsága. A héber oly könnyű felfogást tanusita a tanulásban, hogy azon mindnyájan csodákozának s csakhamar nyilváníták, miszerint a jámbor már annyit ismeretekkel bír, hogy az óhajtottá vallásba annak rende szerint be-avattathassék. Junius 13-án tehát bevezetteték lehető pompával az imolába

s az összegyűlt keresztényen hívők jelenlétében a szokott szertartások közt megkereszteltették; mely alkalommal a zsidó ifjú minden különös utasítás nélkül oly jól viselék magát, hogy azon álmélkodni lehet. A fejedelem maga volt a keresztapa, s Mikos szerint, annyira meghatotta őt a szokatlan jelenet, hogy könyezett örömeiben.

Délután megüzendé a keresztény-ujoncz a fejedelemnek, hogy ő már keresztény levén, a többi atyafiai közt nem lakhatik, sem kereskedést nem folytathat, azért kéri őt, hogy segítse meg néhány pénzzel, a mivel új pályát kezdhesen, hogy azon a kereszténynek Istene segédelmével itt a földön is már boldogulhasson; egyszersmind nyilvánítá, hogy Rodostót, hol lelkileg ujonnan született, többé el nem hagyandja. A fejedelem jó szívvél küld neki száz tallért. Száz tallér akkori időben sok pénz volt, sokkal több, mint most kétszer annyi, s így nem csuda, ha az exzsidó azt el nem rejtethet gyanus mosolylyal fogadá, s forrón hálálkodva eltávozik. Másnap hiában várak az új keresztényt a szentegyházban, ő meg nem jelene, a mise végeztével tudakozódnak felőle, de eredmény nélkül, nem akadhattak nyomára; végre kiderült, hogy a fráter még hajnalban több zsidóval hajóra ült és a török főváros felé vitorlázott, honnan többé nem is került elő. Ez eseménynek később elterjedvén a híre, nem kis bosszúságra értesült a fejedelem, hogy e fufingos zsidó nem most részesült először a keresztységben, mert így már mind Szmynában, mind más török tartományokban többször cselekedett, ily aljas módon csalván ki szép összegeket a rászédett, előkelő jószívű keresztapáktól. Innen volt magyarázható az is, hogy a csalfa zsidó oly könnyen tanulá a keresztény hit ágazatait, s hogy a keresztelés szertartásai alatt is jól tudta magát alkalmazni. Rákóczy nem mosolygott többé ez eseményen, hanem a bibliára tevén kezét, komolyan mondá; „A ravasz zsidó nem engem csal meg, hanem — önmagát!”

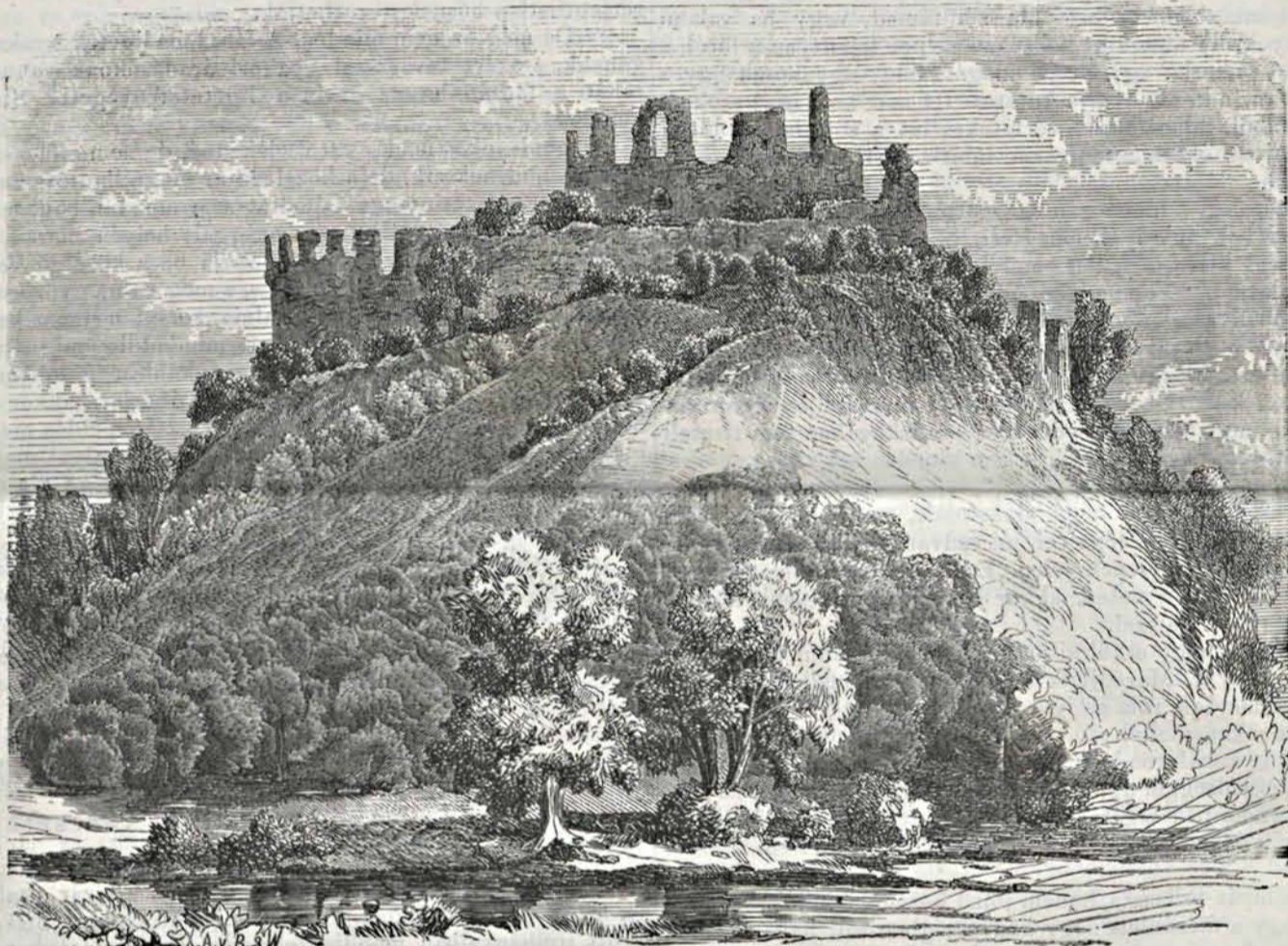
(Vége következik.)

Buják vára.

Nógrádmegye kisebb nagyobb várai között, melyek számát huszra tehetjük, tekintélyes helyet foglal el Buják vára is. Az e megyében található várak is, kivéve a még ép-ségben tündöklő Gácsvárat és Kékkő várának napkelet felé eső szárnyát, már mind romban hevernek. A bujákivár, melyet képünk ábrázol, Nógrádmegye délnyugati részén, erdők- és völgyektől környezve magas hegyen fekszik. Elnevezését többben buják igétől származtatják, és pedig két okból, először mivel a vár hegyek és erdők közt mintegy elrejtve, elbujtatva van; másodsor pedig mivel a vár egykori ura kegyetlen ember lévén, mennydörgő haragja elől mindenki parkodott elbujni s így lett a vár is Bujákká elnevezve. Azonban ez mesebeszédnek látszik.

Egyik nevezetessége e várnak a még most is látható ugynevezett feneketlen kut, mely mintegy 80—100 ölnyi mélységre volt a sziklákban kivágva és mely a félórányi távolságra eső Buják faluban levő forrással volt összekötve. E kútról regélik, hogy midőn a vár egyik felügyelője leányát férjhez menni kényszerítette volna, a leánya kutba ugrott s minden sérelem nélkül az említett forrásnál jött ki.

Tulajdonképen alapítója nem tudatik, annyi bizonyos, hogy a Báthory-család birtokában volt egész 1552-ik évig, és e család egyik tagja Báthory Endre 1550. körül a várat erős bástyákkal nagyobbította meg. Rendesen 50 lovas és 150 gyalog katona lakta azt, kikre a vár őrzete bizva volt.

Buják vára.

számára több irodalmi nevezetességet nyert meg, többek közt Abont Edmondot is, ki havonként négy tárczaezikk irására kötelezte magát, s kap ezért 12 ezer frank évi díjt, melyből egy-egy cikkre 250 frank esik.

+ (Hajóézés.) A valparaisói kikötőben az „Infernal” francia hajó m. hó 1-én elégett. A tűz borzasztó erővel tört ki, úgy hogy oltásról szó sem lehetett. Hogy a hajót elsüllyeszthessék, 100-nál több ágyugolyót lőttek rá, s miután ez sem sikerült, a löporkamrát felfobbantották, mire az egész hajó légből repült. Az explosio oly borzasztó erővel történt, hogy a közel házak ablakai mind összezúzódtak. A kárt, mely a hajó elégségből támadt, 3 1/2 millió frankra becsülik. A hajó szén- és löporszállítmánnyal volt megrakva.

+ (Lőtemető.) Czarszkoe Seloban (Oroszország) császári rokkantlovak laktanyája van, hol azon lovak ápoltatnak, melyek a csárokat hordozták hátukon. A laktanya mellett díszes temető van ily lovak számára, s a kiszendettek fölött márvány-sírkövek, a lovak s a rajtok nyargalt csarók neveivel. A csaták vagy azon nevezetes események, hol e lovak jelen voltak, feliratokkal vannak megörökítve. Vajjon e síroknak vannak-e ájtatos látogatói? nem mondatik.

+ (Katonatartás költsége.) Nem lesz érdektelen, tudni, hogy egy katona Ausztriának évenként 192 ftba, Angliának 938, Franciaországnak 344, Poroszországnak 314, Olaszországnak 212, Belgiumnak 410, Törökországnak 220, Sveicznak pedig 7 1/2 (!) ftjába kerül.

* Istvánffy és Bél Máttyás.

1552-ben a török több várat elfoglalván, Ali basa Bujákvarát is ostrom alá vette. A vár felügyelője ez időben Kéresy Márton volt*. Az ostromot eleinte a várbeliek tüzesen visszaverték, míg csakhamar félelem fogta el őket és a várat vezérökkel együtt titkon odahagyák. A törökök azonban utánok indultak s az egész csapatot leölték, Kéresy Mártont pedig fogságba hurcozták.

Bujákvara ezután 1593-ik évig maradt a török járom alatt, míg az említett évben Tiefenbach Kristóf és Pálffy Miklós által visszaszereztetett s ezután 70 esztendeig birták a magyarok.

1663-ban Buják ismét a törökök birtokába esett és felügyelője Hasszán agára bízott. A magyarok azonban, kik a közel levő várakban voltak, csellel arra birták Hasszán agát, hogy a várat szabadon bocsátás mellett feladja. De a törökök alig vonultak ki a várból, Csécsé mellett a magyarok megtámadták őket, gondolván, hogy ezáltal az elrabolt kincsek birtokába juthatnak.

Ez, Murtuzan agát, az akkori hatvani basát, bosszúra hitta fel s fél év múlva 3000 fegyverrel a bujái vár falai alatt termett. Bercezly Jánost, a vár akkori kormányzóját, azonnal a feladásra szólította fel, szabad kimenetelt ígervén neki. Ez felszólítását, minthogy csak negyvenheten voltak mindösszesen a várban, elfogadta. Alig léptek ki azonban a kapukon, midőn a törökök által megrohantva egy szálíg felkoncoltattak.

Murtuzan aga, nehogy még vele is hasonló módon bánjanak, már másnap virradóra tovább ment onnan, a várat pedig kipusztítván, felgyújtatta. S azóta a büszke várnak csak omladékai vannak, álmodozva hajdani dicsősége és győzelmei felett. — Kormos falait a repkény díszesíti. Cs. L.

Egyveleg.

+ (Hogy fize-tik Franciaországban a tárczaezik-keket!) A „Constitutionnel” tárczája

Vasárnapi Ujság 50-ik számához 1861.

T Á R H Á Z.

Figyelmeztetésül a közönséghez.

magyar Akademia palotájának tervei egy lapon!

E napokban tartja a m. tud. Akademia ez évi nagygyűlését. Remélhető, hogy ez időre az építendő palota ügye is el lesz döntve véglegesen. A magyar közönség lelkeségének, áldozatkészségének leendő épület egy új, egyszerű bizonyítványa, minélfogva igen természetes azon érdeklődés, mely e tárgy iránt az egész hazában nyilatkozik. A Vasárnapi Ujság olvasóinak, kik áldozataikat a nevezett célra szintén hazafiai készséggel meghozták, megígértük, hogy a palota beküldött terveit hű rajzokban egymásután közlendjük s ígértünk keves idő múlva be is váltandjuk.

Az azonban addig is, míg fentebbi szándékunk valósul, eleget kívánván tenni a közönség feszült várakozásának, az akademiái elnökség szives beleegyezésével, külön vállalatba fogtunk, melynek jövedelme egészen az akademiái építési tőke szaporítására van szánva.

Ugyanis van szerencsénk jelenteni, hogy december 20-ától kezdve a Vasárnapi Ujság kiadó-hivatalában és Ráth Mór könyvkereskedésében kapható lesz egy nagyérdékű díszes photographiai mű:

„A m. akademiái palota tervei egy nagy lapon.”

Henszlmann, Ferstel, Szkalnitzky, Klentze és Stüler eredeti rajzai után készíti Simonyi Antal, pesti fényképész.

Egy példány ára 2 ft.

A kép nemcsak közérdekű, de oly díszes is, hogy bármely jeles kép-gyűjteményben méltó helyet foglalhat. — A jótékony cél iránti tekintetből minél számos megrendelést kérünk és ohajtunk. — Pest, dec. 14.

A Vasárnapi Ujság szerkesztősége.

Régi váraink ügyében.

Szeretett hazánkat bár merre tekint a vándor: sirhantok és rommaradványok környezik. A föld, melyet tapodunk, őseink része az, elődeink véreit itta, mely által termékenyebb lett; táplál bennünket; hogy soha őt szeretni meg ne szünjünk. Sokat szenvedett e hon kül és belviszályok zaklatásai között; kevés jó napot élt itt a nemzet. Mindig fogott fájunk, és mégis a számra nézve kevés — megoltalmazta téged, oh szeretett kedves hon! Éledelet ezek hullottak el. A rónákon és bérceken emelkedett véd-várakat lerontotta az idő vihara. És most ezen történelmi kincseket a feledékenység sötét leple borítja. Legrégibb váraink eredetének hiteles történelme kikutatlan, s a mi csekélyt róluk tudunk, az is csak hypothesis és elmeszélés alapszik. Mert régi levéltárainkat az egymást érő zavaros hadjáratok, melyeknek gyakori dúlásaikban Arad, mint végmege, sokat szenvedett — felemésztették. A szájbéli hagyományok (oralis traditio) és mondák közt pedig eligazodni nem tudunk, mivel azok még összegyűjtetlenek. Minden vármegye gazdag történelmi kincstárnak mondható; elég van anyag, csak legyen munkás kéz, s különösen buzditó és vezető, ki hatni és az örököt összegyűjteni tudja. Vegyük csak a kis hunvilágot; annyi történelmi emléket, őshagyományt és regét, egész honszerte nem találunk mint a székel-földön. De annak nagyobb része, igen csekély kivétellel — mind paragon hever, holott legbecesebbek és nagymérvűek a történelemre nézve, mivel a székel nép hun maradvék levén, régisége a legrégebb időkre kiterjed. És mindezek dacára, hol állunk? a száraz okoskodás kimagyarázhatlan terén, melyről megmozdulni a tehetetlenség nem enged. De helyt vesztelenni nemzeti bűn.

Óreg váraink leírását sokan megkísérelték. Nyomozásuk hasznavehető ugyan, noha a kort, melyben emeltetett, kiaknázni a legjobb szándok mellett sem sikerült; azért mégis némi fényt és világot árasztottak a tudományra.

Nekünk csatlakoznunk kell; csak úgy haladhatunk bizton előre, ha összeműködünk. Idegenekre nem bízhatjuk magunkat, ők, mint már megtörtént, tévura vezethetnének bennünket. Az idegen történészek legszentebb történelmi igazságainkat nem egyszer támadták meg — lerontani és kétségbe hozni. Ha azokra hagyjuk magunkat, könnyen bomlásnak indulhatnánk. Csak azon nemzet vész el, mely önmagát elhagyja. A kor, melyben élünk, tevékenységet követel tőlünk. Az elmaradás pedig az elenyésztésnek távolgató sirja. De hátramaradni nehogy sem akarunk, nekünk csak most van jövőnk, nekünk élnünk kell, hazánk a virágzás küszöbén áll.

Nálunk az a kérdések egyik kérdése, hogy mikor épültek elaggott váraink? kik építették? és kik voltak az első tulajdonosok? . . .

Kötelességem, elmondani szerény nézetemet.

1) Minden vármegyében archaeologiai társulatokat kellene felállítani, mely társulatokat az Akademia támogatná.

2) Szakaszokként a teendőkről értekezleteket tartani, melynek eredményéről az Akademia értesítették.

Vas. Ujs. 50. sz. — 1861

3) A magán-levéltárakat, valamint a városokét — ide érte a megyék levéltárait — alaposan kikutatni, ki nem hagyván a zárdák és káptalanokéit is. Az okmányok és cunabulák eredetiben vagy hiteles másolatban összegyűjtendők; melyből egy példány az Akademiának lenne küldendő, a másik pedig a társulatnak biztos helyen tartandó levéltárába teendő. Így történet-búváraink segítve lesznek műveik kidolgozásában. Ha a társulat azon megyében, melyben működik, oly iratokra akadna, melyek más vármegyének régiségeire vonatkoznak, egymást értesítsék, hogy azok kicserélés vagy másolat által megszerzessenek. Ezen vállvetett összeműködés által óriási munkát lehetne véghezvinni.

4) De ez még nem elég! az oly régi várak, melyek eredetét tökéletesen mély homály fedi, és adataink hiánya miatt eligazodni nem tudunk; mi lenne a teendő, hogy a történelmi csorbát kiegyesztini és a historiat megigazítani lehessen? . . . A helyszínen ásatás az egyetlen mód, mely rajtuk segíthet. Az ilyen nyomozás által csak akadunk valamine, például: oly kövek merülhetnek fel, melyeken metszvények, iratok és évs. ámok lehetnek, mi csalhatlanul sok tekintetben irányt adhat. Esetlegesen szintén sikerülhet egyes pénzdarabok és harci eszközökhöz hozzá jutni, melyek alkotásuk által is sokat bizonyíthatnak.

A mondottak után az olvasó utunkba azon nehézséget gördíthetné, hogy a munka honnan lenne fedezendő? hisz az ilyen vállalat pénzrel jár; de pénzünk nincs, pénz nélkül pedig mitsem tehetünk; az igaz, pénzünk nem sok, de mindig van kevés s ha a kevésből csak tíz krajczárt juttatnánk személyenként ezen üdvös célra. Aradmegyéből egy év alatt 5—6 ezer forintnál több bejőne, anélkül, hogy azt valaki megérezné, mivel a társulat vállalatát sikeresen megindíthatná. Gondoljuk meg azt, hogy apró csepp viz compositumából alakult a hatalmas tenger, mely hajókat hord, és az ész parancsának engedelmeskedik. Így vált a lehetetlenség lehetővé. A világ csodáit az uralkodó eszmék szülik, melyeket fillérek segítségével egyített erők hoznak létre. — Vagy attól tartanak a szűkebbiek, hogy a vállalatba fektetett tőke nem fog kamatozni? sőt nagyon is sokat, szellemi életünk hypotekáját fogja garantírozni, és az európai műveltség színterén autentikális tért foglalunk el.

Ha Angolország más világrészekben ásatásokat tesz, és milliókat költ a tudományokért: hát mi égő szükségünk perzeiben tétovázunk-e? Albion vitorláit bűszkén szeldelik a haragos tenger hullámain és szorgalmas méh gyanánt hordják haza a becses régiségeket. Sokszor a megterhelt hajókat eltemetik a hullámok árjai, felszámíthatlan károkat szenved, és még sem retten vissza, hanem tovább is folytatja útját. Hogy azon büszke nemzet lánglelkének határozott elveit megtestesítse. Német- és Franciaország nem egyszer küldött tudományos embereit hazánkba — tapasztalat és régi pénzek gyűjtése végett. És mi hazánknak az orrunk előtt busogó régi várainknak tudományos kikutatását ne kezdjük-e meg? Van-e még idő a halogatásra? Szálljon mindenki önnön magába, és kérjen tanácsot saját öntudatától!

Semmimsem hiányzik, csak akarat kell; lépjenek elő a szaktudósok, a tehetősök és értelmesek. Hiszem, hogy a nemzet bizonyára kötelességet megértendő és meleg részvétellel adja oda beleegyezését. Hisz még soha el nem maradt, hol csak erejét a jó ügy igénybe kívánta venni.

Vannak minden vármegyének kitünő celebritásai, kik elég ismeret-séggel bírnak arra, hogy a dolog élére álljanak, és egymást kölcsönösen gyámolítsák, hogy egy állandó, erős társulatot alkossanak. (P. H.)

Márton Ferencz.

Irodalom és művészet.

— E napokban küldtük szét előfizetési felhívásunkat a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok 1862-ik évfolyamára. Teljes bizalommal ajánljuk azt t. cz. olvasóink nagybecsű figyelmébe.

+ Heckenast Gusztáv kiadásában legújabbán a következő munkák jelentek meg: „Fenyítő törvényszéki magyar törvény.” Fejtette Szlemenics Pál. Harmadik kiadás. E munka igen érezhető hiányt pótol irodalmunkban, mert ezen kívül alig van más büntető-törvénykönyvünk magyar nyelven. Ára 2 ft. — Nem különben hiányt pótol Szeviczy Gusztáv következő munkája: „A magyar csödtörvény és csödeljárás az 1840-ik évi XXII. és 1844-ik évi VII. törvényekkel, az országbírói értekezlet által javaslatba hozott ideiglenes törvénykezési szabályok szerint egybeillesztve.” Ára 2 ft. — Végül Ökrös Balint „Magyar polgári magánjog”-ának 4-ik 5-ik füzeté is megjelent, s ezzel a hasznos munka be van fejezve.

+ (Imakönyv.) Müller Emilné e napokban jelent meg: „Szent hangzatok. Imák ker. katolikusok számára. Szerzette Albach J. S., fordította Sujánszky Antal.” E hat aczélmetszettel díszített imakönyv a tizenegyedik eredeti kiadás után negyedik kiadás, s szívnemesítő és ájtatos tartalmával a közelgő karácsonyi és újévi ünnepekre igen czélszerű ajándokul ajánlható. Kapható a kiadó-tulajdonosnál Dorottya-utca 12. sz. a. s minden hiteles könyvüzárnál. Ára kötetben 3 ft. 80 kr.

+ (Emília „Irodalomtámogató vállalatára”) eddigelé már több mint 700 aláíró érkezett, s remélhető, hogy számuk nemsokára megíti az 1000-et.

— (A „Növilág” új folyama.) Jövő évtől kezdve e hölgydivatlap — melyet olcsósága és legnagyobb elterjedtségénél fogva, méltán nevezhetnénk a nők „Vasárnapi újságának” — nem mint eddig kétszer, hanem háromszor fog megjelenni havonként, és pedig alakja előbbi nagyságában — árfölemelés nélkül. Eszerint adni fog éven át 36 számot borítékkal, 12 divatképet, s ugyanannyi minta-rajzmellékletet, — félfévi 3 forint előfizetésért. Meggondolva, hogy a külföldi 10—20 ezer előfizetővel bíró divatlapok még drágábbak, amellyel, hogy honi divatunk mellett fölöslegessé is — azt hisszük, szükségtelen volna, e lapot még különösen is ajánlani hölgyeink figyelmébe. Szerkesztője, Vajda János nemhogy vissza nem lép — mint hire volt, de sőt főgondját e lap szerkesztésére fordítandja.

+ (A „Thália” című zsebkönyv) megjelent. Kiadták Fésüs György és Tolty István. A budai magyar népszínház javára s keletkezésének emlékére. A szépirodalmi vegyes tartalmu dolgozatokon kívül, a budai magyar népszínház keletkezésének történetét is hozza. Bolti ára 1 ft. 20 kr.

+ (Dobsa Lajos) sokszor emlegetett új szomorujátéka, „István, első magyar király” tegnap, „apunk bezárta után, volt először színré hozandó a budai népszínházban, azért róla ezuttal nem szólhatunk. Ma ismételtetni fog, sőt mint halljuk, egymásután négyszer adják elő, a mi nálunk eddig példátlan dolog. Tegnapelőtt, a darabra történt előkészületek miatt, nem volt előadás.

+ (Xantus Jánostól) közelebb „Utazás nyugati Mexikóban” című munka fog megjelenni. Bizonyára érdekes lesz.

+ (Színműpályázati indítvány.) A budai népszínháznál történt pályázat eredménytelensége, sőt mondhatni, káros volta következtében Salamon F. a „P. N.”-ban azt indítványozza, hogy a pályázat jövőre oly módon hirdettessék ki, hogy minden új népszínmű, mely egy év alatt a népszínházban előadatik, pályázónak tekintendő és a jutalom ezek legjobbjának adatik ki. Ekkor a pályázás nem üthet ki oly gyengén, mert több író és több mű pályázik, a veterán írókat sem tartóztatja vissza önértékük E széles alapu pályázat mellett sohasem jönnek a bírálók azon zavarba, hogy habár aránylag becs szerint kell itélniük, ugy vélekedjenek, hogy hasztalanul van elpazarolva a jutalom. — Minthogy az idei pályázatra beküldött s előadott művek minden kritikán alól állanak, Salamon új véli, hogy az 50 arany jutalom semmiesetre ki nem adandó. Annyi áll, hogy ha kiadatnék, sárba lenne dova az az 50 arany, miután a pályázó darabok egyike sem olyan, hogy másodszeri előadásra érdemes volna.

+ (Vahot Imre) új évkor ismét megindítja „Napkeletét.” Midőn tavál a sajtó 12 éves bilincsei nagy részt feloldoztattak, Vahot akkor lapját, melynek egyik számát történetesen lefoglalták, jónak látta megzúntatni, kijelentvén, hogy ily sajtóviszonyok közt nem lehet új sajtót szerkeszteni. Most a sajtó a provisorium folytán ismét szűkebb korlátok közé szorítottat, és ime, Vahot újra „Napkeletet,” teremt. Furcsa! de azért éljen!

+ (Bakody Lajos) zongoraművész hazánkba közelebb Pestre érkezik s hangversenyt fog rendezni. Később egy nagyobb művészi körre is indul.

+ (Dumas Sándor „Párisi Műhídnak”) című nagy regényének két utolsó füzetét is megjelent Pfeifer Ferdinándnál magyar fordításban, s így most már teljesen kapható.

+ (Feleki Miklós) legújabbán ismét két francia színművet fordított le, melyek Párisban színelőadások, nagy tetszéssel adatnak. Az egyik: „Le gentilhomme pauvre,” a másikat Bécsben „Der arme Marquis” cím alul ismeretetik; szerzője Dumanoir. A másik Fouché Pál „L'institutrice” (a nevelőnő) című műve.

+ („Bornemisza-szobor.”) Kassa városa, polgármestere, b. Luzsénszky Pál indítványa folytán a város birtokában volt márványszobrot ajándékozott a nemzeti Múzeumnak. Hogy mikor és ki által készítettett e mű, senkisen tudja; közönségesen „Bornemisza-szobornak” nevezik. Elismerés illi a tisztai vaspályatársulatot is, mely e szobrot Kassától Czeglédig díj nélkül szállítja.

+ (Új színművek.) A budai népszínházhoz ismét egy egész csomó, előadásra bocsátandó színmű adatott be, névszerint: „Egy család ünnepe,” népdrama 3 felv. magyarította Feleki; „Szép Mara,” eredeti vigjáték 3 felv.; „Egy magyar színész otthon,” eredeti vigjáték 2 felv.; „Párba jöttében,” vigjáték 3 felv.; „Horace esküje,” vigjáték 1 felv., fordították Tatal és Spanraff; „A falu fonóháza,” eredeti népies operette 1 felv. Bényei-től, zenéje Sziklavölgyitől; „A nekeresdi család,” eredeti népszínmű 3 felv. Pap Bélától. Tóth Kálmán „Dobó Katiczája” is elő fog adatni. Több szerencsét kívánunk nekik, mint az eddigiek ott tapasztaltak.

+ (Új román lap.) Bukarestben újévkor „Concordia” című lap indul meg, melynek feladata leendő, a magyarok, románok és délszlávok közt a testvériséget szorosabban fűzni.

+ (Greguss Ágost) egy négy felvonásos, versekben irt vigjátékot nyújtott be a nemzeti színház drámbírálói választmányához. Az új vigjáték címe: „Női biztosítás.”

+ („Sárosy-Album.”) Rákosi László és Sarkady István előfizetést nyitnak egy „Sárosy-Albumra,” melyben a költő arcképe mellett, annak eddig kiadatlan prózai és verses dolgozatai, életrajza és végső pillanatai lesznek részletesen előadva. A 25—30 ívre terjedő munka előfizetési ára 3 ft., diszkótésben 5 ft. Megjelenését a szerkesztők január közepére ígérik.

+ (Prépost István „Debreczeni Közlöny”) című hetilapja, előbbi szelme és iránya megtartásával, újévkor újra megindul. Előfizetési ára egész évre 5 ft., félfévre 3 ft., negyedévre 1 ft. 50 kr.

+ (A gráci „Volksstimme” szerkesztősége) lapjának megjelenését bizonytalan időig megszüntette.

+ (Rózságyi Antal) szétküldte már előfizetési felhívását a szerkesztése alatt Engel és Mandellónál újévkor megindulandó „Gombostű” című lapra, mely hetenként kétszer, nagy másfél íven, borítékkal és mellékletekkel fog megjelenni. Előfizetési ára egész évre 12, félfévre 6, negyedévre 3 ft. A már szétküldött mutatószám jó reményt nyújt e divatlap iránt.

Ipar, gazdaság, kereskedelem.

+ (A pesti takarékpénztárnál) leszámított váltók kifizetése folyó decz. 15-ik napjától kezdve nem mint eddig, reggeli 8, hanem déli 12 órakereszközöltetik.

+ (Ekeverseny és új szekavágógép.) Kőpecsényben (Mosony) m. hó 18-án ekeversenyt rendeztek 26-féle ekevel. Leginkább kitűntek a Yull-féle ekek. Ugyanott bemutattak egy Magyarországon eddig ismeretlen szecs-kavágógépet, mely 10 lóerejű gőzmozdonyal hozatván mozgásba, a kitűnt eredmény átalános meglepéssel fogadtattott.

+ (Velenczében az üzlet) annyira megesőkent, hogy a külni újság szerint az angol kormány elhatározá, az ottani főkonzulátot felosztatva, ennek teendőit a trieszire ruházná át; Velenczében pedig ezután csupán angol alkonzulási állomás leendő.

+ (A borok szállítására nézve) igen czélszerű, ha elküldetésök előtt 2—3-szor palackokba huzatnak le. Ez eljárásra a „W. Ztg.” a londoni kiállításra küldendő borok érdekében tesz figyelmessé.

Közintézetek, egyletek.

— (A pestbudai hangszegyleti zenede számára) újabbán befolyt ajánldékok: A zeneműtárnak: 1) Bräuer Ferencz ur: „Die Dorfmusikanten” Mozart A. által szerzett zenemű. — 2) Pfeifer Ignác ur: 3 magyar népdal, átírva Mosonyi Mihály által, két füzet. — 3) Fűrey Mihály ur: 8 darab értív, 74 darab nyomtatott zenemű, összesen 82 füzet. — A zenedei könyvtárnak: 4) Kovács Ferencz komáromi népnevelő s zenedei tudományos könyvtárnok ur: „Írányeszmék a komáromi zenetanoda alapvalóival.” Komárom 1861-ben megjelent saját munkája. — A szavalati könyvtár számára: 5) Abelsberg Vilmos, a zenedeinek volt növendéke: Engel F., „Ideen zu einer Mimik. Berlin 1802, két kötet. — 6) Rudass János szavalat-osztályi növendék: Fáy András munkája „Hulló virágok.” Pest 1861. — 7) Pentsch János ur: a) Emléknap az 1860-évből (a Szózatall 11 nyelven). b) Vilney Anton: Ungarische Volkslieder 1-te Folge, Leipzig 1848. 8) Mátyr Gábor ur: Szavalatlan alaprajza, 15-ives nyomtatványból — 20 példány. — Mely ajánldékokért az ig. választmány hálás köszönetet ezennel nyilvánítatik. — Közli Ritter Sándor egyleti titkár.

+ (Ujabb adakozások az Akademiára.) A színérváraljai közbirtokosság 300 frot adatott az Akadémia palotájára; Szabó János szemorvos pedig 500 frot hagyott az alaptörkére.

+ (A nemzeti Kör) f. hó 15-re hirdettet közgyűlését bizonytalan időre elhalasztotta.

+ (Az erdélyi kölesönös jég- és tüzkármató-társulat) november havá kimutatása szerint, a biztosított értékösszeg 10,886,361 fra ment, 209,446 ft. bevétellel. A fennebbi összegekből nov. hóra 642,334 ft. biztosított érték és 8359 ft. bevétel esik. Másfelől a tüzkármatok száma is nagy volt nov. hóban: 38 tüzkár mintegy 17,000 ft. biztosított értékig. A 11 hó alatti tüzkárok összes száma 219.

— (A borsmegyei gazdasági egyesület) 1861. év, december 21-én reggeli 10 óraker, Léván, saját terében, igazgató alelnök választása végett, közgyűlést tartand. melyre az egyesület t. ez. tagjai teljes tisztelettel meghívattak. Kelt Léván, az 1861 év november 20-án tartott közgyűlésből. — Mácsai Lukács egyesületi titkár.

— (Ujabb adakozások a Széchenyi-emlékszóborra.) Kecskemét-város küldeménye 500 ft. — Nagy-Várad-város küldeménye 200 ft. s a polgárnagy ur gyűjtése ugyanott 130 ft. — A kassai takarékpénztár küldm. 100 ft. — Bakó József, kun-sz. mikiósi főjegyző ur gyűjtése 51 ft. 50 kr. — Z. Horvá h Mórócz ur gyűjteménye Zalamegyében 299 ft. 33²/₄ kr. — Sz kir. Szabadkaváros közgyűlésileg küldött 200 ft. — Angyal Pál baranyamegyei főjegyző ur gyűjtése 314 ft. — Huszár Imre ur, az általa rendezett műkedvelői előadásból 30 ft. — Lits Antal ur gyűjtése Gödöllőn 36 ft. Boosky Ignác ur gyűjtése Tatabán 65 ft. — Nádosy István ur gyűjtése Pesten 69 ft. — Piperkovic Péter pestmegyei főszolgabíró ur gyűjtése 36 ft. 30 kr. — Kelt Pesten, 1861 decz. 2-án. Bertha Sándor, mint a m. t. akad. pénztári ellenőre.

+ (Egy buzgó gyűjtő.) Botka Mihály, volt országgyűlési képviselő. Zalamegyében 1860. év folytán az akadémiai alaptörkéjére s palotájára 1113 ft 78 krt és 8 aranyat gyűjtött.

+ (A pesti kath. legényegylet tagjai) e napokban harmadik kiállítás rendeztek saját készítményü munkáikból. E mintegy 36 darab különféle szakmája iparközökből álló kiállítás az egyleti tagok iparkodását fényesen tanusítjaik.

+ (Az izrelita magyar egylet által) rendezett szépirodalmi felolvasások e hó 7-én esti 7 óraker, az egyletnek utjer 2. sz. alatti helyiségben újra megkezdettek, s ezentul minden szombatn ugyanezen órában fognak tartatni.

+ (Jótekönyvező előadások jövedelmei.) Sipos Antal mult vasárnapi hangversenye a pe-városi árvalányház javára 369 frt. 89 krt, a budai népszínházban rendezett második műkedvelői előadás pedig, ugyan-e színház alapja javára 200 ft. 60 krt. jövedelmezett.

+ (A Brassóban tervezett lövészegylet) nem jöhetett létre, mert felsőbb helyről beittaltott. Az ottani katonai parancsnokság minden engedélytelen gyülekezést tartását katonai fölléptéssel fenyegeti.

+ (A magyar írók segélyegyletére) a „P. N.” szerkesztőségénél eddig-elő következő aláírások történtek: Emich Gusztáv 200 ft., b. Kemény Zsigmond 200 ft. (Alapító tagok.) Továbbá: Arany János, Csengery Antal, Salamon Ferencz, Strázaay Károly, Morócz István, Purgstaller József, Emődy Dániel havonként egy-egy ft. (Rendes tagok.)

Mi újság?

+ (Girókuti P. F. „Országos nagy képes naptára 1862-re”) Heckenastnál megjelent. Bő tartalmából csak a következő főbb rovatokat emlíjük meg: Történelmi naptár; irodalom, művészet és társasélet; statisztikai adatok; találmányok; magyar könyvészet; országos tiszti czim- és névtár! országos vásárok s a t. Az ügyesen összeállított naptárt b. Vay Miklós fametszeti arcképe díszíti.

+ (Csillag Rósz és Stéger), mint értesülünk, a nemzeti színház igazgatósága szerzőletni akarja. Ez mindenesetre nagyobb nyereség leendő színházunkra nézve, mint ama négy olasz táncosnő, kiket az igazgatóság hirszerint a balletek szerzőletni szándékozik.

+ (Zordon idő.) Tokajnál a Tisza a közelebbi napokban annyira zajlott, hogy a hajózást meg kellett szüntetni. A Ferencz-csatorna f. hó 7-én már befagyott. Aradon e hó elején nagy hófergeteg volt, s javából lehetett számkáni. Még mi nem vittük ennyire.

+ (Kövöszvárott gr. Mikó Imrét) az ifjuság f. hó 7-én fátylgyasznelével akarta megtisztelni, mi azonban ő exája kívánatára elmaradt. Ugyanonnán tudósítanak, hogy a rendőrség egyik ügynökének sikerült egy egész tolvajtársulatot kézre keríteni, mely egy idő óta betörések és merész lopások által háborgatta a város lakóit.

+ (Izraelita ügyvéd.) Az első izraelita, ki hazánkban ügyvédi oklevelet nyert, Dr. Schönberger Armin f. hó 10-én tette le ügyvédi esküjét a kir. kuriánál.

+ (Tudtokon kívül kinevezett hivatalnokok.) Szabolcsból Márky Frigyes és Mező Miklós, Pozsonyból ifj. Aranyossy Dénes, Komáromból László József s Temesgyéből Pohut István jelentik, hogy megyei hivatalba való kinevezetésük tudtokon kívül történt s ők hivatalt nem vállalnak.

+ (Erfogatás.) Esztergomból írják a „M. S.”-nak, hogy ott m. hó 26-án éjjel egy Sipos Jakab nevű, vácsi születésű szabólegény, a mint menet közben egy ismeretes dalt énekelt, a cs. k. adóhivatal előtti katonágr által csendre iutetvén, köztük tetleges összekoeczanás történt, miközben a segéd az őrt kezével párszor megüté, s azzal a legközelebbi kávéháza botorált (mint mondják, ittas lett volna) s ott a katonai őrszert által elfogatván, harmadnapra Komáromba kísértetett. Azóta mitsem hallani róla.

+ (Sopronmegyében) első alispán Gaál László, második Kollár Ferencz főügyész Szép Sándor lett.

+ (A „Fekete Leves” szerkesztője Bús vitéz ügyében) az itteni írók számos aláírással ellátott folyamodványt intéztek gr. Pálffy helytartó ő exéjához. Az egy hét óta fogva levő Bús Vitéz fölött, e hó 10-én mondatott ki az ítélet, mely két hónapi fogságra szól. Bús Vitéz ez ítéletet felebbezte.

+ (Patkós csizma egy halottnak.) Egerben egy paraszt meghalt felesége számára csizmát vett s azt meg is patkolattatá, „mert, ugymond, az istenadának (t. i. feleségének) sokat kell jöni menni a más világon, hát csak nem akarom, hogy rossz csizmában kelljen szegénynek ott járkalni.”

+ (Mennyire elterjedt a fényképezés Bécsben.) kitűnik abból, hogy ott jelenleg több mint ötföldfészáz fényképező műkődik önállólag.

+ (Az Augs. Allgemeine Ztg.-ot nagy csapás érte.) Egy rendíthetlen oszlopa dült ki közelebb Eckstein Nándor báró halálával, ki e lapnak 40 év óta levelezője volt. Mivel oly tántoríthatlan hiva volt az „Augs. A. Ztg.”-nak, még megteszi, hogy a másvilágról is küld a számára leveleket.

+ (Roppant tüzező) dühöngött a mult héten Antwerpen, belga városban. A belga czukorfinomító gyár s a mellette levő St. Felix-raktár egészen a tűz martalékává lettek. Az anyagi kár 18 millió frank. A St. Felix-raktár mintegy 8 millió értékig biztosítva volt. Csupán dohány egy millió értékű égett el. Több emberélet is esett áldozatul; eddigel 10 haláleset jött napfényre. Az oltással nem igen lehetett boldogulni, mert még 500 lépésnyire is csaknem kiállhatatlan volt a forróság.

+ (Hangverseny.) Szegeden az országos Széchenyi-szobor javára hangversenyt rendeznek.

+ (Nyilatkozat.) Bagócsy Kálmán, miután a szabolcsmegyei új tiszttakar névsorában az ő neve is előfordul, szintén kijelenti, hogy ő a tudta nélkül ráruházott hivatalt elvállalni nem fogja.

+ (Vakmerő rablók.) A mult bajai vásár alkalmával 5 fegyveres lovas rabló, a bajai szőlők alatt 60, a vásárról visszatérő kocsiát fosztogatott ki. Az elrablott készpénz 10-15000 fra mehet. A gaz utonállók utközben egy adóbeható finánczezal és két fegyveres őrkatonával is találkoztak, s ezektől fegyvereiket s a náluk volt behajtott 2500 fnyai adóösszeget elvették.

— (Bodrog-Keresztúr.) Zemplénmegyebe rendezett tanácssal ellátott Bodrog-Keresztúr város tisztikára szintén azon helyzetbe jutott, hogy nem mulaszthatta el a hivataloskodás teréről elvonulni, s állásáról, melyre a község bízalma érdemesíté, december 1-jén lemondani.

+ (A győri „ifjusági kör” Xantus János tiszteletére) közelebb kedélyes lakomát rendezett, s a derék hazafit tiszteletbeli tagjává választotta.

+ („Lányomnak szólok, menyem is értsen belőle.”) A „Sz. Híradó” megírja azon hölgyeket, kik fejükön skót kalapot, vállukon magyar bundát, az alatt szervánkát, magyar derékot s francia rokolyát viselnek. E ricsét női öltözék nemcsak Szegeden divatozik. Hogy is van az a nóta a „Rigolletto”-ban? — „... ingatag!”

+ (Jóságvásárlás.) A pármái hercegnő Stajeroszágban terjedelmes jószágokat szándékozik vásárolni.

+ (A Kánczy-alsójavára.) Az akad. pénztárnok kimutatása szerint ez ideig 50,865 ft. 96 kr. folyt be, ide érve az időközben fölvetett kamatokat is.

+ (Légtűnmény.) Gyula-Fehérvárt nov. 30-án este ritka szép légtűnmény volt látható. Az eget néhány másodpercig tartó villámszerű világság özönlé el, mely után ágyudörgést fölülmuló csattanás hallatszott. Valószínűleg a közel hegyek közt meteor pattant szét.

— (Nászjelentés.) A mult napokban a következő jelentés volt olvasható a hazai felsőbb körökben: „Cserneki és tarkeói Gróf Desseffy Emil, a magyar tudományos Akademia Elnöke, és hitvese született Báro Wenkheim Paulina, örömmel jelentik leányuk Gróf Desseffy Blankának, néhai Nagyméltóságú Vécsei és hajnáscekei Báro Vécsey Miklós úr, t. Szathmár vármegye Főispánja, 6 cs. kir. Felsege kamarása és belső titkos tanácsosának, cserneki Markovits Wlhelmina, a csillagkeresztes rend hölgyétől született idősebb fiával, 6 cs. kir. Felsege kamarása és több földi rendek vitéze, Méltóságos Báro Vécsey József úrral leendő házassági egybekelését. Az esketés Pozsonyban folyó évi December 4-én fog történni. Kelt Pozsonyban Deczember 4-én 1861-ben.”

+ (Gr. Follot de Crenneville Lajos.) az erdélyi kormányzó vezetésével megbízott titkos tanácsos és kamarás altagny 1813-ban született. Atyja 1840-ben halt meg mint lovassági tdk; ifjabb testvére ő Flgének első szárnysegéde. Szolgálati idejének legnagyobb részét a 10. huszár-ezrednél töltötte; tbszngy b. Welden alatt részt vett az 1848—49-ki hadjáratban Olasz és Magyarországon; Miksa főhgnék kíséretében volt első tengeri útjában első Olaszország, Spanyolország, Portugalia, Madeira és Algírban; több éven át dandárvezér volt Olaszországban, később várparancsnok Mainzban; az utolsó háboru után elnöke volt a határszabályozó bizotmánynak Franciaországgal és Szárdíniával, végül a magyarországi katonai parancsnok adlatusa. Családja 1840 óta magyar indigena.

— A cs. k. lotto-igazgatóság, jötekönyvező állam-lotteriák osztálya közhírré teszi, hogy VI. közhasznu államsorsjáték fog eszközöletni, melynek huzása a kirett 80,000, 30,000, 20,000, 10,000, 2 á 5000, 3 á 4000, 4 á 3000, 5 á 2000, 16 á 1000, 50 á 500 sat. nyereményekkel összes értékben 300,000 o. é. ftal f. é. dec. 21-én. E lotteria tiszta jövedelme egy Lembergen felállítandó országos tőbolyda számára fordítatik.

+ (Rablás.) Üregen Tolnamegyében B. kereskedő házát rablók támadták meg s mintegy 600 frot vittek el részint készpénzben, részint értékes tárgyakban. A tetteseket még nem sikerült fölledezni.

+ (Stroszmayer püspök) megcsinálta már a háromgy királyság térképét. A gomb tehát készen van, csak a frakkot kell még rávarni.

+ (Azon Bene Imre nevű emberkereskedő iránt.) ki mint már említett, a székelyföldön fi- és leánygyermeket vásárol össze s őket Oláhországba szállítja eladás végett, — fölébreilt végre az erdélyi hatóságok figyelmébe. Csikszék bizottmánya legutóbbi közgyűlésében elhatározta, hogy ez ügyben hivatalos vizsgálat tétessék.

+ (Győrött a kávéházi hamis játékosokat) a városkapitány elzáratta. Helyesen.

+ (Halálozás.) Gr. Hunyady János, somogymegyei országgyűlési követ e hó 7-én, birtokán Kéthelyen agyonlőtte magát. Egy más versio szerint a fiatal gróf mérge által vetett véget életének Hirszerint be nem válthatott becsületbeli kötelezettségeinek esett áldozatul.

+ (Oly hír, mit bundában kell olvasni.) A varsói érseki helyettes Bialbrzeski, tíz évi számkivetésre ítéltetett Szibériába.

+ (Kéltábu agár.) A pesti állatgyógyintézetbe közelebb Kecskemétről oly agarat küldtek be, melynek csak két hátulso lába van, s ezekkel oly gyorsan szalad mint az ugrány (kenguruh.)

+ (Konstantinápolyban egy magyar-török tisztet) az osztrák internuntius kívánatára Trebisondóba internálták.

+ (A pesti ref. tanítéletben) a jövő iskolai év kezdetével fel akarják állítani az első philosophiai osztályt. A ref. egyháztanács bizottságot nevezett ki véleményadás végett: miként lehetne e tervet valósitani.

+ (Dr. Hein, bécsi alsóházi elnök) igazságügyi miniszterre neveztetett ki. Esküjét e hó 10-én volt letendő 6 Felsege kezébe.

— (Értesítés.) Alólrirt tisztelettel tudatja aláíróival, hogy Dumas Sándor után francziából fordított „Garibaldi em'ekiratai” című műből eddig csak az első kötet hagyhatta el a sajtót. A négy kötet megjelenése oktob. hó végeig volt ígérve; azonban a nem tölem függő akadályok miatt mind a négy kötet nem adathatott; de most már azok is a legrövidebb idő alatt megfognak jelenni. Az 1862-ik évi „Nemzeti képes naptáram” ügyében t. aláírom szives békétürését kénytelen vagyok kikérni, mert naptáramat a sajtóhatóság lefoglalta, s e lefoglalást a fömíltóságú helytartótanács is helybenhagyta; de e részbeni akadályok is elhárítottak, s az még e hóban szét fog küldetni. — Pozsony, 1862 évi decemb. hóban — Kassay Adolf szerző.

— (Adakozások.) A Vasárnapi Újság szerkesztőségéhez a lefolyt héten beküldetett:

Az írói segélypénztár számára: Simonyi Antal pesti fényképész rendes tagi illetékét (havonként 1 ft) az egész 1862 évre előre, összesen 12 ft.
A budai népszínházra: Pécsváradról Mikó János által Lederer Hermann 1 ft, Gyenes Gyula 1 ft, Mikó János 2 ft, Szép Béla 2 ft, Herry 1 ft, Eöry 1 ft, összesen 8 ft.

Nemzeti színházi napló.

Péntek, dec. 6. Másodszor: „Dobó Katicza, vagy: az egri szép napok.” Történelmi népszínmű 3 felv. Irta Tóth Kálmán. A darab ma jobban tetszett, mert sokkal nagyobb készültséggel, jobb rendezéssel és összességében adotta, s főleg mert a felesleges látványosságokból kihámozva, csaknem egy órával hamarabb vége volt, mint az első alkalommal. A szereplők közt legkitűnőbbek voltak Feleki és Szigeti, s különösen ez utóbbi „Homonnai” szerepéből mesteri alakot csinált. A fiatal Allaga Géza által szerzett dalokból egynehány, figyelemre méltó tehetséget tanusít.

Szombat, dec. 7. „Troubadour.” Opera 4 felv. Verditől. Ezeket a régi, sokszor hallott, s utonüfélen füttyülgetett könnyű operákat és nótákat szemethunyva is tisztességesen eléneklik énekeseink, különösen a karok, mindkét nemből. Csak fel kell huzni a függönyt s megy az osztán magától, mint az óragép.

Vasárnap, dec. 8. „Vén bakancsos és fia a huszár.” Eredeti népszínmű 3 szakaszban Szigetivel. Jó népszínmű, maradandó érdekű, életből vett alakok, — s azért mindig jó előadás is.

Hétfő, dec. 9. Először: „Az utolsó levél.” Vigjáték 3 felv. Irta Sardou, fordította Szerdahelyi K. Az új darab mindjárt megnyerte a közönség tetszését. Az egész mű arra van fektetve, hogy egy még rendeltetése helyére nem jutott szerelmes levelet mind írója, egy nő, mind pedig az, a kihez intézte volt, kézre akart keríteni, miből aztán a legérdekesebb bonyodalmak fejlődnek ki. A kidolgozás mind a párbeszédok szellemi dúsága, mind leleményesség tekintetében a szerző ügyességét tanusítja; mely előnyei tartós életet biztosítanak számára színpadunkon. Az előadás egyike volt a legjobboknak. Egressy, Szerdahelyi, Prielle Kornélia, Lendvainé, Szathmáryné, Szilágyiné, Szigeti jól játszottak. A nagy közönség szerzőt ezúttal is hitte, de nem volt jelen. Párisból meg nem érkezhetett.

Kedd, dec. 10. Az összes színházi zenekar javára: „Bánk bán.” Eredeti opera 3 felv. Erkel Ferenczről. Ismét telidelt ház.

Szerda, dec. 11. „Dobó Katicza.” Tóth Kálmántól.

Csütörtök, dec. 12. „Az elizondoi leány.” Vig opera 1 felv. Írták Battu és Moimauz. Fordította Csepregi. — Végül: „Eljegyzés lámpafénynél.” Operette 1 felvon. Írták Carré és Battu. Fordította Feleki M.

Budai népszínház.

Dec. 6. Hetedik díjmentes népelőadásul adatott: „Dózsa György” első felvonás; jelenetek a „Csikósból” s végül „allegoria.”

Dec. 7. Szóló Róza jutalomjátékai: „Rózsakirálynő.” Népdráma 4 felv. Hegedűstől. A jutalmazott, ki egyike a népszínház legkedveltebb tagjainak, kiléptek zajos tapsok és koszorúkkal fogadták, mely kitüntetésként keves játékával igyekezett megérdemelni. A szereplők közül még kiemelendők Együd és Szerdahelyi Nelli, de legkívált Dósa, ki mint Róza atyja, főképp azon jelenetében, midőn gyermekére ráismer, kitűnő melegséggel és természetességgel játszott. A színház szépen megtelt.

Dec. 8. „Két Sobri.” Egressy Béni 3 felvonásos népszínműve. Harmath Emma, Alajosné, Partényi és Szép jól működtek közre, ellenben Gonda és Lövei meglehetősen elfelejtették szerepüket. A fölléptetett számár is helyes felfogással és bámulatos alakító tehetséggel adta szerepét, s úgy megkedvelte a színpadot, hogy alig tudták onnan eltuszkolni. Hanem már a csónakok rozsló voltak betanítva; az a csikorgás, a mit véghez vittek, nem tartozik szerepükhöz. Efficlé rögtönzéseket kikérünk magunknak, annál inkább, mert még komolyabb következményei is lehetnének.

Dec. 9. Ismételveadták a „Két Sobrit,” még pedig bérletszünettel; ennek aztán az lett a következménye, hogy csaknem többen voltak a szereplők, mint a nézők.

Dec. 10. „Marcsa, a huszárök marokotányosnéja.” Katonai énekesjáték 2 szakaszban. Hókéné-Balogh Jozéfa asszony mint vendég a czimszerepben. A budai színház is keresni indult egy jó népszínműnekeshető. Az első próba ma történt. Csak gyujtsa meg lámpását és keressen tovább. — A huszárijelenetek sok tüzzel és szabatsósággal adtak.

Dec. 11. „Feleségem alszik,” és „Horace esküje,” egy felvonásos vigjátékok.

Dec. 12. „Puszták fia.” Eredeti népszínmű 3 felvonásban.

Szerkesztői mondanivaló.

5870. A Vasárnapi Ujság eddigi évfolyamai teljes kiadásban. A hozzánk gyakran intézett felszólításokra tudósítjuk az illetőket, hogy a V. U. 1854, 55, 56, 57, 58, 59 és 1860 évi folyamai hiány nélkül és eszesen bekötve, egy külföldre költözött hazánkfiától eladás végett Pápa Károlytól Józsa úrnál vannak letéve, ki a fentebbi évfolyamokat szükség esetére még az 1861 évi folyamammal is kiegészíteni késznek ajánlkozik. Sajnáljuk, hogy az eladó ur a kötetek árát nem közlé velünk, — de a ki e lapok birtokába jutni óhajt, bizonyosan kellő értesítést nyerend, ha egyenesen Páparra az eladó urhoz intézندی felszólítást. Egyenként a kötetek nem adnak.

5871. Jertek vissza. Őszi virág. A lyrá hang el van találva, bár a technika is simább volna. Közelni reméljük.

5872. Hanva. A „csudák” megvannak, a hogy akkor voltak. s minden perczen utra kelhetnek. De hogy mi módon és ki által? arra nézve okos embertől kérnénk tanácsot. Szíves örömet szolgálunk velök. A levélben egyebet is kerestünk; — várjuk, a mit nem találtunk. Boldogabb legyen az új esztendő!

5873. K. A. k. a. névnapján Magánügy; minek elegendék bele más?

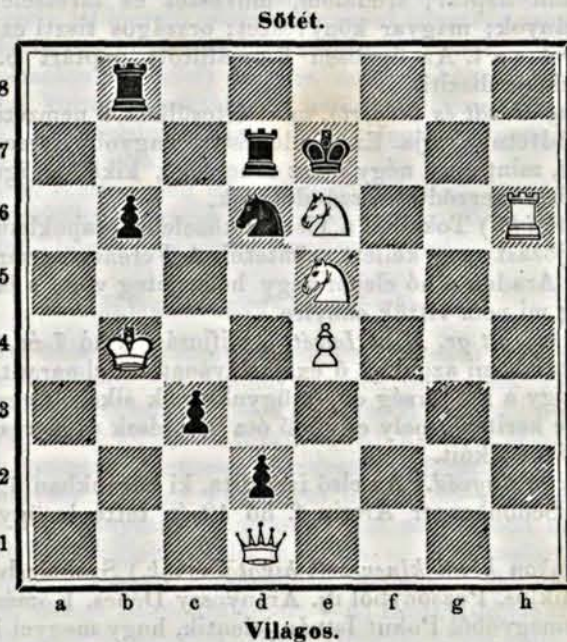
5874. Buda. F. Gy. Ismételve kell őt kérnünk, hogy az ügy megérelelésére az illető körökben szíveskedjék az első lépéseket megtenni; a kész tervet mi azután szívesen közöljük és támogatjuk.

5875. Makó (Névtelen). A közlés olyan, hogy a közlőt tudnunk kellene.

5876. Pest Berky G. Az ígért cikket szívesen vesszük.

SAKKJÁTÉK.

103-ik számú feladvány. — Weisz J. A. tanártól (Budán.)

Világos indul, s 4-ik lépésre matot mond.

A 98-ik sz. feladvány megfejtése. (Megjelent a „Londoni képes újság”-ban.)

Világos. Sötét. Világos. Sötét.
1) V d 1 - h 5 K e 6 - f 5 A) H g 2 - f 4:
2) B f 1 - g 1 tejesz szerint. 2) V h 5 - g 6 † H f 4 - g 6:
3) V h 5 - v. B g 1 - † 3) B f 1 - f 6 †

Helyesen fejtették meg. Veszprémben: Fulöp József. — Lessen: báró Meszéná István. — Pesten: Cselkó György. — B. Ujvárosban: Kovács Lajos. — Poroszlón: Nyilas Alajos. — Páztón: Kovács Zsigmond. — Kévdög-Örsön: Gold Samu. — Parabutyban: Rothfeld József. — Kis-Topolcsányon: Büttner Géza.

Rövid értesítések. Veszprém: F. J. Az említett számokat lapunk testvére, a „Politikai Ujdonságok”, folytonosan hozza, s nagyon sajnáljuk, de nem vagyunk okai, hogy e tekintetben ön öhajtatásnak eleget nem tehetünk. — Kis-Topolcsány: Büttner Géza és Bernáta: K-y. Önök a 97. sz. f. megfejtését, habár egy kissé későn, de hibátlanul küldötték be. — Pest: Cs. Gy. Becses sorait várjuk.

HETI NAPTÁR.

Hó- és hetinap	Katholik. és Protest. naptár	Gör.-orosz naptár	○ Nap-kelet nyug.	◐ Izraelit. naptár	◑ Hold-kelet nyug.
December.					
15 Vasár.	F 3 Ireneus	F Valer.	3 A 2 3 S oph	7 40 4 10 12	2 87 6 3
16 Hétfő	Etelka Alb.	Albina	4 Borbála	7 41 4 10 13	3 22 7 2
17 Kedd	Lázár Flór.	Flórián	5 Sbbás ap.	7 42 4 10 14	4 17 7 50
18 Szerda	Grát. Kánt	Karác	6 Miklós	7 43 4 10 15	5 18 8 34
19 Csütör.	Nemesius	Maura	7 Ambrus	7 43 4 11 16	6 24 9 10
20 Péntek	Theoph. v. †	Amon	8 Patapius	7 44 4 11 17	7 34 9 39
21 Szomb.	Tamás ap	Tamás	9 B. A. fog.	7 44 4 11 18 16 Sab	8 45 10 5

Holdnagyd: ◐ Holdtölte 17-én, 9 óra 24 perczkor reggel.

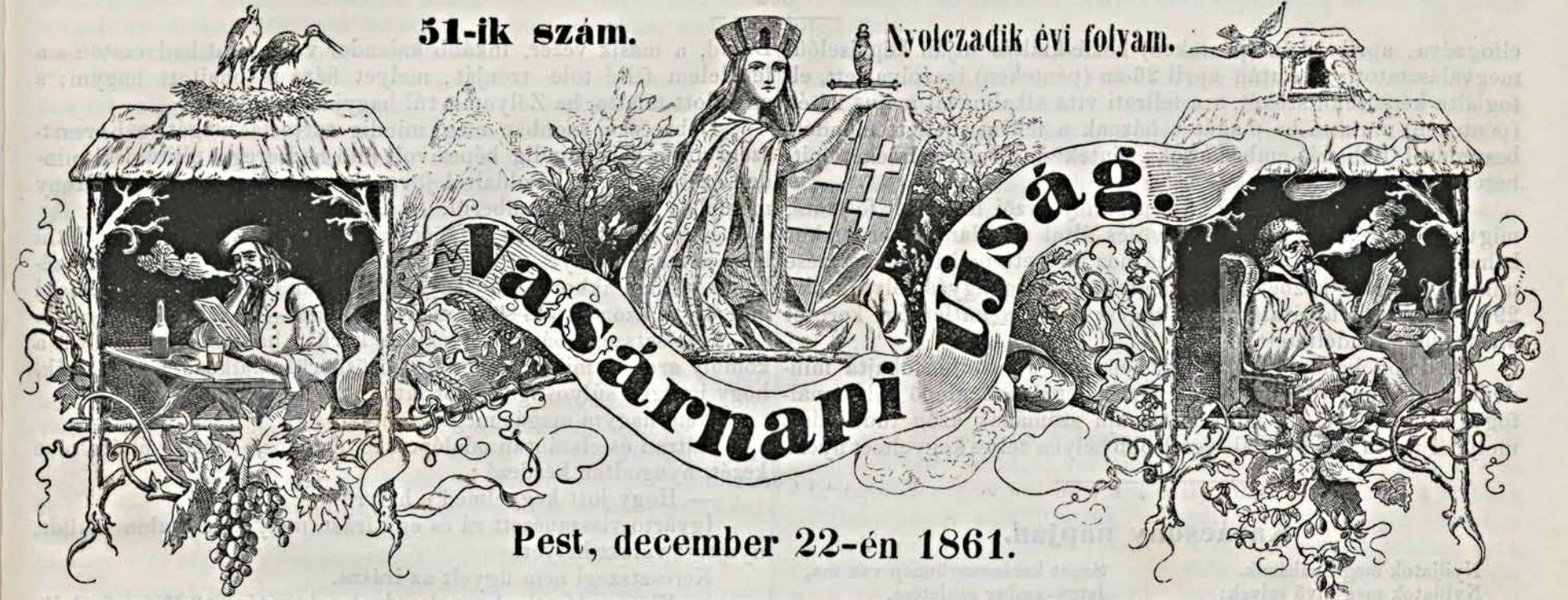
TARTALOM.

Királyi Pál (arckép). — A pisze halász. Tamás Gyula. — A debreczeni kastély. (Folytatás.) Jókai Mór. — Régi római polgárok jellemvonásai. Kiss Elek. — Képek a hazai népeletről (képpel). K. K. — A lappok és iram-gimjeik — Tollrajzok az állatvilágból. II. A fácska. — Történelmi kalaszatok. Lehoczky Tivadár. — Buják vára. (képpel.) Cs. L. — Egyveleg. — Tárház: Figyelmeztetés a közönséghez. — Régi váraink ügyében Márton Ferencz. — Irodalom és művészet. — Ipar, gazdaság, kereskedés. — Közintézetek, egyletek — Mi újság? — Nemzeti színházi napló. — Budai népszínház. — Szerkesztői mondanivaló. — Sakkjáték. — Heti naptár.

Melléklet: Előfizetési felhívás azok számára, kik csupán a „Vasárnapi Ujság”-ra voltak előfizetve.

Melléklet: Előfizetési felhívás a „Magyar Sajtó” politikai napilap 1862-dik évi folyamára.

Felölös szerkesztő Pákh Albert: (lak. magyar-utca 1. sz.)

A Vasárnapi Ujság hetenkint egyszer nagy negyedrében 1 1/4 iven jelenik meg. Előfizetési díj Buda-Pesten hazhoz küldve vagy postai uton külön a Vasárnapi Ujságra félre 3 ft., a Politikai Ujdonságokkal együtt 5 ft. újpénzben. — Az előfizetési díj a Vasárnapi Ujság kiadó-hivatalához (Pest, egyetem-utca 4. szám) bérmentve utasítandó. (Szerkesztési szállás: magyar-utca 1. szám.)

Királyi Pál.

E név, melyet a lefolyó mozgalmas évben oly gyakran hallánk, Pestváros lakossága előtt friss emlékezetben áll, de a város-ház zöld asztalán kívül már régebben találkoztunk vele az irodalom küzdterén s ujabban az országgyűlési terem képviselői karában is. Az idők eseményei hozták magukkal, hogy e név mindinkább magára vonta a hazai nagy közönség figyelmét.

Nem írjuk most a tények és események kritikáját, erre más idők tán alkalmasabbak lesznek. Csupán az élet egyszerű adatait állítjuk össze.

Királyi Pál született Szepetneken, Zalamegyében, 1821. aug. 10-én. Alsóbb és gymnasialis iskoláit Nagy-Kanizsán végezte a kegyesrendi tanítók vezetése alatt, hol mindig a jobb tanulók közt volt. Felsőbb tanulmányait a pesti egyetemen végzé. Joggyakornoki foglalkozása közben az 1843/4-diki országgyűlés alatt Pozsonyban írta a gr. Batthyány Kázmér által kihirdetett, s a magy. Gazd. Egyesület által 50 arany jutalomra ítelt „Robot és dézma” című nemzetgazdasági s politikai pályaművét.

Engedve belső hivatásának, az irodalmi élet munkatérét választá; kezdetben a „Jelenkor” című politikai lap mellett foglalkozott, mint ennek egyik rendes munkatársa, később a lap tulajdonos neve alatt szerkesztője. E helyzetben volt szerencséje, nagy hazánkfia gr. Széchenyi István közelébe juthatni, s a nagy férfiú hirlapiródmalmi munkásságában politikai iskoláját találni.

Az 1848-ki események őt is többi kortársai sorában a harczterre szólíták. A zászlók alatt egész századososságig előlépett, a hadjárat vége felé mint őrnagy a hadügyminiszterium katonai osztályába vezényeltetett, s mint ennek másod főnöke tartotta meg helyét, s végezte nehéz teendőit egész az aradi feloszlásig.

Világosnál őt is a többi honvédek sorsa érte.

1850. febr. 6-án az osztrák cs.

haderegbe soroztatván, Cattaróba a 49-dik számú alsó-ausztriai gyalog-ezredhez szállítottatott, hol mint közember — altiszti kitüntetéssel — egész 1856. végeig tartatott. Ekkor egészségi tekintetből a III. hadparancsnokság által mint a fegyvertehetlenséghez közelítő, bucsulevéllel elbocsátatott.

Személye szabadságát visszanyerve, a mintegy 10 évvel előlt félbeszakított lapiródmalmi térére lépett újra, s mint rendes munkatárs először a „Magyar Néplap”-nál, majd az Urházy György szerkesztése alatt akkor megindult „Magyar Posta” című pol. napilap mellett vállalkozott; mely utóbbi lap az időközben behozott hirlapbélyeg következtében megszűnővén, munkái is más foglalkozás választására utasítottak.

S ekkor, vagy 1858. téli szakában írta, „Szigetvár 1656” című négy kötetes történelmi regényét, mely a reá következő évben meg is jelent s a szerző történelmi tanulmányairól tesz szép bizonyosságot.

1858. jul. 1-én vette át a „Pesti Napló” politikai napilap szerkesztését felelősség mellett, s vezette azt egész 1860. márcz. 1-ig, midőn az ellene támasztott, s két bíróságnál már meg is állapított sajtóvetéségi per miatt, nem akarhatva, hogy annak a lapra is akadályozó hatása legyen, — a felelős szerkesztést b. Kemény Zsigmondnak, a lap akkori főmunkatársának átadta; — maga pedig, perének kimenetelét várva, munkatársi minőségben a lap irodájában helyet foglalt.

1861. január 2-kán Pestváros tiszthelyettesítő gyűlésében a fővárosi törvényhatóság főjegyzőjévé választatván, s ezen tiszti állásban később a tisztújító választó közönség osztatlan bizalma által is meg erősítettén, azt választói meglegedésére folytatta.

Zalamegye Letenyei választó kerülete, melybe születéshelye esik, szintén megemlékezve földijéről, őt a kerület országos képviselővé küldötté márcz. 29-kén (pénteken) felhívták; — a [felle]

KIRÁLYI PÁL.